

LITERATURA

Iruñe ASTITZ LARUNBE

ILUNTASUNETIK ARGIRA. EUSKAL
EMAKUME IDAZLEAK LANTZEKO
PROPOSAMENA

MBL 2019

upna

Universidad Pública de Navarra
Nafarroako Unibertsitate Publikoa

Bigarren Hezkuntzako Irakaskuntza
Unibertsitate Masterra

Bigarren Hezkuntzako Irakaskuntza Unibertsitate Masterra

Master Bukaerako Lana

**ILUNTASUNETIK ARGIRA. EUSKAL EMAKUME
IDAZLEAK LANTZEKO PROPOSAMEN
DIDAKTIKOA**

Iruñe ASTITZ LARUNBE

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA

Ikaslea

Iruñe ASTITZ LARUNBE

Izenburua

Iluntasunetik argira. Euskal emakume idazleak lantzeko proposamen didaktikoa

Gradu

Bigarren Hezkuntzako Irakaskuntza Unibertsitate Masterra

Ikastegia

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Nafarroako Unibertsitate Publikoa

Zuzendaria

Juan Karlos LOPEZ-MUGARTZA IRIARTE

Saila

Giza eta Hezkuntza Zientziak Saila

Ikasturte akademikoa

2018/2019

Seihilekoa

Udaberria

Laburpena

Hezkuntza eta irakaskuntza erabat aldatu da azken urteotan. Horren adibide dira, besteak beste, metodologia berriek lortu duten garrantzia. Ezagutzaren monopolioa duen irakasle orojakiletik, hezitzaileako bidean, hezkuntza dialogikoaren garrantzia ezinbestekoa da. Hezkuntzarekin konprometitutako profesionalak beharrezkoak dira, irakaskuntza eta ikasleak jomuga dituztenak.

Hori dela eta, irakasle/hezitzailea gai izan behar da jendartearen eta ikasleen beharrei moldatzen, etorkizuneko herritarrak izango direnak askatasunean heziz. Horretarako beharrezkoa da genero ikuspegia txertatzen duen hezkidetza oinarri hartzea eta hau norberaren alorrean aplikatzea.

Lan honek euskal emakume idazleak klasean lantzeko proposamen didaktiko bat egitea du helburu, baztertutakoa erdigunean kokatuz. Literatura ahaztua izan ohi da maiz hizkuntzen ikasgaien programazioetan; eta, era berean, emakumeak inbisibilizatuak eta baztertuak izan ohi dira ikasgai guztien eduki eta programazioetan.

Horregatik, esku artean duzun lan honetan euskal emakume idazleen oinarrizko errepaso bibliografikoa garatu dugu, lanaren oinarri izateaz gain, aurrera begira, bestelako unitate didaktiko edo programazioak garatzeko baliagarri izateko asmoz. Horretaz gain, literaturak ikasgelan duen presentziaren inguruan hausnarketa txikia egin dugu, beharrezko afera baita gaur egun. Aurretik jorratutakoa oinarri, *Euskara eta Literatura* ikasgaietan euskal emakume idazleak lantzeko Unitate Didaktikoa diseinatu dugu.

Hitz gakoak: Euskara eta Literatura; literatura; euskal literatura; euskal emakume idazleak; proposamen didaktikoa.

Resumen

En los últimos años la educación y la enseñanza ha cambiado drásticamente. Ejemplo de ello es el éxito de las metodologías cooperativas. Se ha empezado a cambiar la figura del profesor sabio hacia la figura del profesor educador, siendo la educación dialógica importante en ese camino.

El/La profesor/a educador/a tiene que ser un persona comprometida con la educación, siendo capaz de observar su entorno y sabiendo adaptar el contenido a las necesidades del alumnado. A día de hoy es indispensable insertar la visión de género en las aulas mediante la coeducación.

En el trabajo que tienes entre las manos hemos desarrollado un repaso bibliográfico básico sobre las mujeres escritoras vascas de cara a desarrollar futuros diseños de otras unidades didácticas y programaciones. Junto a ello hemos analizado brevemente el espacio que la literatura tiene en las aulas. Además hemos diseñado una Unidad Didáctica para trabajar las mujeres escritoras vascas en la asignatura *Euskara eta Literatura*.

Palabras clave: Euskera y Literatura, Literatura, Literatura Vasca, Mujeres Vascas Escritoras, Propuesta Didáctica.

Abstract

In recent years education and teaching have drastically changed. An example of it is the success of cooperative methodologies. The figure of the teacher has developed from a central “erudite” role towards an educator-teacher one. In this sense, dialogical education seems to be key.

Educators must adapt their teaching to answer their current reality and their students’ needs. Thus, including gender-related issues into our classroom teaching, which could be done via coeducation, seems essential.

In this Master's thesis, we have elaborated a basic bibliographic review about Basque women writers with the aim of developing future designs of other didactic units and programmes. Along with it, we have briefly analysed the space that literature has in the classrooms. Finally, we have designed a didactic unit on Basque women writers in the subject *Basque and Literature*.

Keywords: Basque language and Literature, Literature, Basque Literature, Basque Women Writers, Didactic Proposal.

Aurkibidea

Literatura : Ahantzitako ikasgaia	1
1. Marko Teorikoa	4
1.1. Literatura ikasgelan	4
1.2. Euskal emakume idazleak	7
1.3.. Euskal emakumeen literaturaren hitoriari errepasoa	10
1.3.1. Arantxa Urretabizkaia	12
1.3.2. Mariasun Landa	13
1.3.3. Aurelia Arkotxa	13
1.3.4. Laura Mintegi	14
1.3.5. Lourdes Oñederra	14
1.3.6. Itxaro Borda	15
1.3.7. Miren Agur Meabe	15
1.3.8. Yolanda Arrieta	16
1.3.9. Jasone Osoro	16
1.3.10. Irati Jimenez	17
1.3.11. Uxue Alberdi	17
2. Helburuak	18
3. Marko Metodologikoa	19
4. Proposamen Didaktikoa	20
Ondorioak	
Bibliografia	
Eranskinak	

LITERATURA: AHANTZITAKO IKASGAIA

Literatura eta irakurketa eskutik lotuta doaz maiz. Askotan, eskolari irakurleak sortzearen funtzioa egokitu izan zaio, ikasleen irakurzaletasuna sustatuz. Baina, Morenok (2000) aipatzen duen moduan, eskolak ez luke irakurlerik sortu behar; kontrara, irakurtzeko gaitasuna da eskolak garatu eta sendotu beharko lukeena: “Kontua da testuen ildoak harrapatzea eta harekin nahi duten guztia egin ahal izatea: begiratu, aztertu, ulertu, interpretatu, kritikatu, harekin gozatu, eraldatu, imitatu, haren parodia egin eta, azken finean, erabili” (Moreno, 2000: 8-9).

Euskara eta Literatura ikasgaira ekarrita, *Curriculum*-ak ezartzen dituen helburuen artean, ikasleak testuak ulertzeko, ekoizteko eta : “[...] Testu esanguratsuak irakurriz, ulertuz eta interpretatuz egindako hausnarketa literarioak, testu esanguratsuak ulertzeak eta interpretatzeak, hizkuntzaren adierazpen aukerak ezagutzea laguntzen du, ikasleen gaitasun kritiko eta sortzailea garatzen du, beste garai eta kultura batzuk ezagutzeko bide ematen die eta mundutik bakoitzak jasotzen duen esperientzia aberasten eta norberaren ezagutza laguntzen duten egoeren aurrean paratzen ditu” (Nafarroako Aldizkari Ofiziala, 2015: 122).

Bigarren Hezkuntzako Irakasletza Unibertsitate Masterrak DBH, Batxilergoa eta Lanbide Heziketa eskaintzen dituzten heziguneetan irakasle izateko formakuntza eskaintzen du. Etorkizuneko irakasleok hezkuntzarekiko atxikimendua garatu eta hau hobetzearen alde lan egin beharra dugu, heziguneak, edukia eta ikasleak helburu.

Azken urteotan irakaskuntzak aldaketa handiak bizi izan ditu metodologia berriek hartu duten indarra dela eta. Horregatik, geroz eta onartuago dago irakasleak edukiak ikasleen beharretara moldatu eta eurekin harremana eraikitze hainbat estrategia garatu behar dituela. Irakasleak baino hezitzaileak izan behar garen honetan, badira oraindik irakasle orojakilearen posiziotik aldendu nahi ez diren profesionalak. Canteroren (2007: 198) aburuz, irakasleak komunikatzaile dialogikoak bihurtu behar dira; hezitzaile izateari utzi gabe, ikasleen benetako beharrei erantzuteko gai diren pertsonak, hain zuzen ere.

Ezin dugu ahaztu ikasleek, nerabeek, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (DBH) eta Batxilergoan zehar¹ dituzten aldaketa fisiko eta psikologikoak. Aldaketa hauek eta hormonien gora beherak,

¹ Nerabeak DBH eta Batxilergoan ikasteaz gain, Lanbide Heziketan garatzen dituzte ere euren ikasketak. Hala ere, lan hau garatuko den espezialitatea Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako *Euskara eta Literatura* ikasgaia izanik, lanean

euren sentimendu zein emozioak adierazteko beharra areagotzen du ikasleengan (Cantero, 2007: 199)

Galarragarentzat gaur egun, hezkuntza sistemaren baitan ikuspegi dialogikoaren alde egiteak elkarrekintza sozial eta ezberdinen beharra agerian uzten du. Hori dela eta, literatura lantzeko bidean, *tertulia literario dialogikoak* proposatzen ditu: “Tertulia horiek abagune aberatsa eskaintzen dute ikaskuntzarako, bizitzako maila guztietan, eta ez bakarrik hizkuntzaren eta literaturaren alorrean” (Alonso & Padrós, 2012 Galagarrak zitatua, 2018). Adibideak ez dira urriak eta lan honetan garatuko dugun proposamen didaktikoa Alaitz BHIIn bertan metodologia hau oinarri duen irakurle talde bat dago, non liburu eta komikiak aitzaki, hainbat gaitasun eta esparru landu dute, IKTak tartean (Moral & Arbe, 2013). Izan ere, azken hamarkadan, teknologiaren garapenak zeharo aldatu du jendartea. Gure egunerokotasunaren parte garrantzitsu bihurtu da sarea, mundu edo espazio fisikoan egiten ditugun, edo genituen, gauza gehienak sarean egiteraino: erosketak egin, janaria eskatu, telesailak eta filmak ikusi, jolastu, harremanak egin, etab. Hori dela eta, hezkuntza ezin da atzean geratu.

Morenoren (2015) arabera, gai jakin baten jarduerak egiterakoan, irakasleok, ariketa hori egitearen helburuak ez finkatzeak, egitekoak zehaztasun gabe, orokorki hartzea ekartzen du. Ildo horretatik, Morenok ulermenezko irakurketa lantzerakoan sortzen diren arazo askoren jatorria irakasleak proposatzen dituen ariketen helburuan kokatzen du: “Testua bereganatzeko irakurleak ibiliko dituen estrategiak irakurtzeko helburuen arabera izango dira, edozein testu klase izanda ere. Ikasleek zertarako irakurtzen duten jakin ezean, nekez izango da esanguratsua irakurketa hori” (Moreno, 2015: 46).

Jarduera eta ariketa eraginkorrak diseinatzeko orduan beharrezkoa izan beharko luke literaturaren ikas-irakaskuntza ulertzeko markoa zehaztea (Galarraga, 2018:34); literaturaren irakaskuntzaren eduki, proposamen eta funtzioen inguruan hausnartu eta etorkizunera begira jarraitu beharreko bideari oinarri sendoak finkatzea beharrezkoa da (Alonso, 2010:135). Horren baitan, Galarragak (2018) ‘hezkuntza literarioa’ proposatzen du, Cerrilloren proposamenean oinarrituz: “[...] testu anitzak modu esanguratsuan irakurtzeko eta interpretatzeko abilezia ezberdinen ikas-irakaskuntza litzateke, Cerrilloren (2007) esanetan, hartzaileari bere barne-mundua zein kanpoko errealitateak aztertzeko baliagarri litzaiokeena. [...] Gaitasun literario hori, gainera, askotariko trebetasunei (ulermen zein interpretazio alorrekoak, linguistikoak, pragmatikoak, metatestualak, estrategikoak...) esker gauzatu ahal izango da” (Galarraga, 2018: 33).

zehar soilik DBH eta Batxilergoari egingo zaio erreferentzia. Hala ere, garrantzitsua da Lanbide Heziketa buruan izatea, normalean ahaztu egiten delako eta horrek bigarren mailako ikasketak bilakatu ohi ditu.

Haizea Galarragak (2018:32) dioten moduan, literatura pertsonen hezkuntza prozesuan ikuspegi kritikoa garatzeko lagungarria izan daiteke, praktika diskurtsiboa eta komunikabidea bultzatzen bada. Irakurtzea literatura lan bat ulertu eta lantzetik harago doan zerbait da, beraz, ezinbestekoa da, eskolan, literatura modu sistematikoan, zeharka, aplikatzea.

Gaiaren hautaketaren zergatia

Bizitzako alor ezberdinetan bezala, emakume eta gizonen arteko desberdintasuna agerian geratzen da eskolan ere. ‘Euskara eta Literatura’ ikasgaia ez da salbuespena. Ikasgai honek, hizkuntzen gainerako ikasgaiak bezala, ikasleek egiten duten errealitatearen eraikuntzaren baitan eragin zuzena dute.

Lan honetarako euskal emakume idazleak klasean lantzearen hautua ez da kasualitatea. Batetik, literatura dugu, hizkuntza ikasgaietan ahaztua eta alboratua izan ohi den alorra; eta, bestetik, literatura euskaraz egiten duten emakumeak ditugu. Asko dira hamarkadetan zehar euren lanak hantzena, momentuko aldizkarietan, argitalpenetan edota beren kabuz liburua argitaratuz literatura egin duten emakumeak; ezabatuak, inbisibilizatuak eta ahaztuak izan direnak.

Fuentesek (2013) dioten moduan, genero ikuspegia ikasgelan lantzen den edukian txertatzea beharrezkoa da, ikasleek hezkuntza literario demokratikoa izan dezaten. Genero ikuspegia txertatzea, ikasleen identitateen garapenean lagungarri izango da, ahalik eta diskriminazio gutxien dituen etorkizuneko jendarte libre baten eraikuntza baimenduko duena.

Emakume idazleen literaturan eta hauen erreferentzia teorikoetan sakontzeak literaturaren errealitate kulturalaren ezagutza aberatsago eta integratzaileagoa dakar (Lledó, 2009: 8).

Aurreko guztia kontuan hartuta, lan honen bidez, ‘Euskara eta Literatura’ ikasgaiak dagoen behar bati erantzuten zaio; batetik, euskal emakume idazleen oinarritzko marko teoriko bat osatuz, eta, bestetik, hauek klasean lantzeko Unitate Didaktiko (hemendik aurrera UD) bat proposatuz.

1. MARKO TEORIKOA

Jendartea aldatzen den moduan, hezkuntza egoera berrira moldatzen joan behar izan da, momentuko beharrei erantzunez. Hori dela eta, literaturak hezkuntzan izan duen presentzia desberdina izan da momentuaren arabera Ballesterren (2015) aburuz (ap. Galarraga, 2018: 30)

1.1. Literatura ikasgelan

Idurre Alonsok (2010) jasotzen duen moduan, XIX. mendean hasitako industrializazio kapitalistaren garapenarekin batera Frantziar eta Espainiar Estatuetan derrigorrezko eskolaratzea onartu zen, praktikan neurri hau, beranduago egikarituko bazen ere.

Literaturaren irakaskuntza, askotan, literaturaren historiaren irakaskuntzarekin nahasi izan da: “[...] urteetan zehar, garaien, autoreen eta obren izenak eta historia ikastea izan zen helburu nagusia, hots, nazio baten historia literarioa” (Galarraga, 2018: 31). Honek, Galagarrak ongi azaltzen duen moduan, ez zuen ikaslearen gaitasun kritikoa bermatzen. Izan ere, Paulo Freireren (1991) arabera, obra baten esanahi sakonak interpretatzea eraginkorragoa da, honen deskribapena buruz ikastea baino (ap. Galarraga).

Hau horrela, XIX. mendearen hasieran, mugimendu erromantikoek ondare nazionalari garrantzia eman zioten, besteak best, hizkuntzei. Derrigorrezko eskolaldia onartzearekin batera, lekuan lekuko kontzientzia nazionalaren sustapena areagotu zen: “Haur eta gazteengan sentimendu hori sortzea helburu hartuta, literaturaren alorrean idazle batzuk aukeratu ziren herrialde bakoitzean; horiek izango ziren ondare literario nazionala osatuko zutenak, alegia, belaunaldiz belaunaldi memoria historikoan gordetzea merezi zutenak. Ondare nazional horrek bide emango zuen lekuan lekuko kohesio soziokulturala erdiesteko” (Alonso, 2010: 137).

Eredu historizistak autoreen kanonizazioa eragin bazuen ere XX. mendearen bigarren erdialdean, literaturaren irakaskuntzak aldaketak izan ditu Cerisy-La Salleko kongresua ospatu zenetik aurrera. Bertan, Alonsok (2010:138) jasotzen duenez, testu iruzkinen bidez, testua irakaskuntza literarioaren erdigunean kokatzea proposatu zen: “Testu-azterketak literaturaren berezko ezaugarriak identifikatzera bideratzea proposatu zen; modu horretan, ikasleak baliabide haiek barneratuko zituen, eta gai izango zen testuak aztertzeke ez ezik, sortzeke ere”.

Hori dela eta, 1970etik aitzinera, testuak garrantzi handia hartu zuen bigarren hezkuntzan, testu azterketak nagusituz. Era berean, Alonsok (ibid, 139) azaldutakoaren arabera, orduetik aurrera, ikasleen gaitasun komunikatiboak garatzeari garrantzi handiagoa eman zitzaion eta ikaste-irakaste

prozesuak, nerabearen motibazio, interes zein esperientzietan oinarri behar zuela azpimarratu zuten.

Colomerren arabera (2001), azkenaldian sustatu nahi den hezkuntza literarioak, literaturaren izaera soziala eta irakurlearen esanahien eraikuntzari ematen dio garrantzia. Hori dela eta, Galarragak (2018) dioena kontuan hartuz, hezkuntzak norbanakoak eta kultura batzen ditu, historian zehar, hezkuntza eta literaturaren arteko harremana gero eta estuagoa bilakatuz: “Literatura, beraz, ezagutza berriak transmititzeko tresna pedagogiko gisa hasi zen baliatzen” (Galarraga, 2018:31).

Curriculumak ezartzen duen hezkuntza literarioa ez da irakurketara soilik mugatzen. Hori dela eta, hezkuntza eta literatura ikasgaietako irakasleek, ikasleek gaitasun literarioa garatzen lagundu behar dute. Horretarako, Benetek (2014) eztabaida dialogikoa gaitasun literarioa lortzeko tresnatzat hartzen du, testuen ulermen anitzez gain, *Curriculumak* jasotzen dituen gaitasun sozial eta zibikoak garatzen laguntzen dituela.

Sarreran aipatu dugun moduan, Alaitz BHI² martxan jarritako esperientzia bat jaso nahi dugu lerro hauetan, laburki bada ere. Institutu honetan eztabaida dialogikoa oinarri duen irakurle talde bat sortu zuten, derrigorrezko irakurketek asetzen ez zuten ikasleen beharrak asebetetzeko asmoz. Irakurle kluba talde irekia da eta irakurtzea (liburu zein komiki) edota idaztea gustuko duten ikasleei zuzenduta badago ere, taldean ikasle ohiek, hainbat irakaslek, zein hezigunean ikasten ez duten ikasleren batek parte hartu izan du taldean.

Esan bezala, taldekide guztien arteko eztabaida eta elkartruke sanoa posible egiten duen metodologia du oinarri irakurle klubak. Moral eta Arbe (2013) irakasleentzat, metodologia honek talde izaera indartzen du eta baita taldekideen konpromisoa ere, talde kontzientzia sortuz. Izan ere, klubeko kideek Barañainen antolatutako hainbat ekintzatan parte hartu dute, hezigunearen eta herriaren arteko zubiak sortuz. Horretaz gain, ikasle-irakasle harremanak modu horizontalago batean lantzeaz gain, irakurketa aitzaki izanda, nerabeen egunerokotasunean presente dauden eta zuzenean eragiten dieten gaiak heltzeko aukera eskaintzen die espazio honek.

Margalloren arabera, hezkuntza literarioa iristeko metodologia berriak beharrezkoak dira eta horien artean ikaskidetzan oinarritutako proiektuak dira gehien gailentzen direnak. Izan ere, Schmitt & Baumannek (Colomer, 1993, ap. Margallo, 2012) azaldu zutenek, literatura jorratzen duten diseinu didaktikoak hiru fasetan antolatzen dira (irakurri aurretik, bitartean eta ondoren); baina, ezinbestekoa da jarduera horiek helburu zehatz batekin lan egiteko eredu eta egiteko modu

² Alaitz BHI (Barañain), proposamen didaktikoa aplikatuko den hezigunea izango da, lan honen egilea bertan *Practicuma* egin duen institutua, alegia.

ezberdinak diseinatzea (Galarraga, 2018: 36). Horren baitan, IKTek aukera izugarria eskaintzen dute, hizkuntzaren eta literaturaren alor ezberdinak lantzeko, bai eta gai jakin baten inguruan komunitatea egiteko ere.

Idurre Alonsoren (2010) arabera, 70. hamarkadatik aitzinera testu-iruzkina ikasgelako jardura garrantzitsuenetakoa bihurtu izanak, eduki teorikoa testuan identifikatzeko ariketak ugaritzea posible egin du: “[...] testuliburua euskarri nagusia izatearen ondorioz, irakasten diren eduki teorikoetan nahiz testu-iruzkinetan lekurik handiena duten idazleak testuliburuek nabarmentzen dituztenak dira” (Alonso, 2010:144). Hauek dira, Alonsoren ikerlanaren arabera, ikasgeletan gehien lantzen diren idazleak: Bernardo Atxaga, Joseba Sarrionandia, Ramon Saizarbitoria, Anjel Lertxundi, Joan Mari Irigoien, Txillardegi, Pako Aristi, Xabier Mendiguren, Arantxa Urretabizkaia eta Gotzon Garate.

Obra osoen irakurketari dagokionez, ordea, aldaketak daude ikasleei proposatzen zaizkien liburuen egileen zerrendan Alonsoren arabera: Bernardo Atxaga, Julen Gabiria, Ramon Saizarbitoria, Fernando Morillo, Joan Mari Irigoien, Xabier Etxeberria, Unai Elorriaga, Juan Luis Zabala, Patxi Zubizarreta eta Jon Arretxe (Alonso, 2010: 145).

Alonsoren arabera, etorkizunari begira, ikaslearen gaitasun komunikatiboa egoki antolatutako prozesuen bidez garatu beharra dago eta horren baitan dago gaitasun literarioaren garapena lantzea; hau da, ikasleak, hainbat genero literario irakurtzeko gaitzea: “[...] ikasleari bere kulturaren gaineko gutxieneko kokapen historikoa ematearen garrantzia, literatur testuak egoki irakurri, ulertu eta interpretatzeko. Izan ere, ikaslearen gaitasun komunikatiboak garatzeko ahaleginetan, ez dut uste komeni denik literaturaren historiaren irakaskuntza alboratzea” (Alonso, 2010: 148).

Haizea Galagarrak (2018) esaten duenari jarraituz, ezin dugu ahortzi, norbanako bakoitzaren bizitzan zehar literaturarekin ditugun esperientziei esker joango dela norberaren hezkuntza literario garatzen, pertsonaren eraikuntzaren prozesuan parte izanez.

Hori dela eta, berebiziko garrantzia du genero betaurrekoen bidez nork bere ingurua arakatzea, eta kasu honetan, literaturari genero ikuspegia txertatzea. Bordak (2005) aipatzen duen moduan, irakaslearen lana da ikasleen interesei egokitutako ibilbide literario egokiak proposatzea, ikasleak jakintza kultural handiagoz aberastuko dituen eta irakurketa modu autonomoan egin ahalko duten liburuetara bideratuz (Benet, 2014).

1.2. Euskal emakume idazleak

Ikasleak askatasunean eta baloreetan hezteko helburu dituen irakasle bezala, kontuan izan beharra dugu, testuliburu gehienek zein literatura programazio askok emakumezkoak ahazten dituztela. Emakume idazleen zokoratze honek, edota, kasu isolatuetan, idazle hauek anekdota moduan lantzeak, emakumeek alor honen garapenean parte hartu ez izanaren sentsazioa islatzen du. Horregatik, emakume eta gizonen arteko harremanak mailakatzen ez duen hezkuntza literario baten aldeko apustua egin beharra dago; zaila izan da literatura bere osotasunean lantzea, horren zati bat ahazten badugu (Lledó, 2009: 8-9).

Era berean, gogoratu beharra dago, literaturaren eredu honek identitate nazionalak eraikitzeke erabilia izan dela; Galarragak (2018) aipatu moduan, kohesio soziokulturala bermatzeko.

Zavalak (1993, ap. Fuentes, 2013) azaltzen duenez, hezkuntza literarioaren eredu postibista-historizistak egun ditugun behar demokratikoak asetzerik ez du eredu beraren inguruko hausnarketa egingo duen diskurtso kulturalik ez duelako. Horretaz gain, eredu hau zeharo ideologizatua dago, non ahotsak mailakatu, ezkutatu eta baztertzen dituen (Fuentes, 2013: 86-87).

Azurmendik (1987:25) idatzi zuen moduan, literaturaren historia zenbakitan ematerik balego, Euskal Herriko emakumeen ehun bat izeneko zerrenda bat osatuko genuke. Ildo beretik, Linda Whitek *Emakumeen Hitzak Euskaraz: Basque Women Writers of the Twentieth Century* (1996) izeneneko tesian jaso zuenaren arabera, eredu historizistak aurkezten dituen 6 emakume idazleetatik harago, gutxienez obra bat argitaratu zuten 121 emakume aurkitu zituen (Muruaga, 1998:99).

Mari Jose Olaziregik *Euskonews* agerkari digitalean egindako elkarrizketan (Agirre, 2000) aipatu zuen moduan, sistema literario guztietan bezala, Euskal Herrian ere, idazle eta literatura batzuk kanonizatuak izan dira. Aldiz, bazterretan, periferian geratzen direnak, bigarren mailakotzat hartu izan dira, tartean, emakumezkoek idatzitako testuak, itzulitakoak eta haur eta gazteei zuzendutakoak: “Badaude egile batzuk, nobela pare bat dutenak eta etengabe aipatzen direnak, eta berriz, emakumezko idazle batzuk, agian lau edo bost eleberri idatzi, eta gutxiago aipatzen direnak. Gakoa ez dago kantitatean. Gutxiago aipatzen dira, eta asko ahaztuta daude”.

Euskal literaturaren barruan idatzi duten gizon guztiak sartu badira ere, ez da berdina gertatu emakumeen kasuan (Muruaga, 1998: 102). Izan ere, askotan, literaturarekin zerikusia duen guztia gizonezkoekin lotu izan da, Alvarezek (2005: 38) dioen moduan, historikoki haiena izan delako idazteko eskubidea eta betebeharra, emakumeak bazterrean geratu eta ‘bestearen’ edota ‘femenino’

etiketa jasoz.

Alvarezen (2005:69) hitzei jarraituz, esan dezakegu egungo euskal literaturaren historia ez dagoela osorik eta subjektiboa dela erabat eta, beraz, osatu beharra dagoela. Ildo beretik doa Lasarte (2012:15): “Emakumeari ahotsa emateak genero identitatea berreraikitzeke aukera eskaintzen du, Mendebaldeko tradizio literarioan eraiki diren genero diskurtsoak berritu eta berreraikitzeke ahalbidea”.

Bordarentzat, idazle izatea edo horrela kontsideratua izatea bitxitasun bat da: “Azkenean idaztea ekintza fisiko pertsonal bat baizik ez daiteke. Hemen, inon baino gehiago, gizon edo emakume idazlea bere bakartasunaren mortuaren eremuen handitasun dorpeaz konturatzen da” (Borda, 1984:18-19).

Era berean, Mintegiren (2014) arabera, emakumeari sortzailearen aldaera publikoa aintzat hartu ezean, pribatutasunera eta eskizofreniara kondenatzen zaio: “sortzaile izaera ukatzen zaio, jarduera publikoa edukitzeagatik peajea ordainarazi egiten zaio eta, sarri askotan, berak ere bere buruari muga ezartzen dio, auto-zentsura, bere jardun profesionala apalduz edo mugatuz, kasu batzuetan betiko uzteraino” (Mintegi, 2014: 12).

Laura Mintegi idazlea ere bada eta gertutik ezagutzen du emakume idazleek eta euskal literaturak izan duen garapena. Honen arabera, hastapenetan emakume askok emetasuna aldarrikatu bazuten ere, eredu patriarkala bereganatu zuten: “[...] hasiera batean uste genuen gizonezkoek bezalaxe idatzi behar genuela eta ez zela atzeman behar emakume baten idazlana zenik” (Mintegi, 2014:15).

Bordak *Emakumeak idazle. Antologia eta ohar zenbait* lanean (1986) emakume idazleen tipologia deskribatu zuen. Honen arabera, emakume idazleak langileen alabak ziren, ikastetxe eta lizeoetan ikasiak eta lanbidea hirugarren sektorean zutenak: irakasleak, andereñoak edota kazetariak, besteak beste: “Emazteak nahi baldin badu gizonen mundu hertsian mantendu, behar du gizona balitz bezala idatzi, esan nahi dut gizonen begiekin ikusi mundua” (aip. egil., 26-27).

Mintegirentzat, egileak bere obran islatzen du bizi duen gizartea. Hori dela eta, hiru fase bereizten ditu emakumeek egindako literaturan: “*garai femeninoa* (eredu “tradizionalak” onartzen eta errepikatzen ditu), *garai feminista* (eredu “tradizionalei” aurre egiten die; gaiak eta pertsonaiak erreaktiboak dira) eta, azkenik, *emakumearen garaia* (eredu propioen bila dabilena)” (Mintegi, 2014:16).

Iratxe Retolazak (2008) azaltzen duenez, errotuta eta naturalizatuta dugun lengoaia patriarkalean zirrikituak egiten aritu dira urte luzez emakume idazleak eta horretarako erabili den baliabiderik zabalduena diskurtso mailan total-motelka aritzea izan da:

“Lengoaia total horren adibide dugu **Lourdes Oñederraren** *Eta emakumeak sugeak esan zion* (1999) nobelaren diskurtsoa. Nobela horretan totalka mintzo zaigu Teresa pertsonaia, arnasestuko, esaldi bakoitzean zama nabari delarik, eta zamarekin batera, hizkuntza zamatsutik askatzeko gogoia, jasorik kode zamatsua kraskatzeko gogoia. Poesian ere **Miren Agur Meaberenak** esaterako, *Oi, hondarrezko emakaitz* (1999) eta *Azalaren kodea* (2000) poema-bildumetan diskurtsoa aditzez hustu, eta izen-adjektibo elkarketa pertsonalen bitartez joa da diskurtsoa sortuz, motelduz, totelduz” (Retolaza, 2008:106-107).

Hala ere, total-motelka ibiltzeaz gain, badira, helburu berdinarekin, bestelako teknikak erabili dituzten idazleak ere:

“Yolanda Arrietak *Jostorratza eta haria* (1998) nobelan; josteko manualaren egitura duen nobela sinboliko horretan, genero rolak eraikuntza sozial direla agerrarazten du, eraikuntza horien, rol edo soineko horien ifrentzuak bistaratzeko, ezkutariko zimentarriak ikusgarri eginez. Itxaro Borda dugu ustezko narratzaile neutroaren ahots hori iraultzeko saioan trebeen jardun dena, narratzaile orojakilea parodiatuz bere lehen nobelan, *Basilikan* (1984). Narratzaile ahalguztidun, epaile eta iritzi emailearen parodia argia dugu nobela hori besteak beste. Diskurtso gordina erabiliz, sintaxi gordina erabiliz, hiztegi gordina erabiliz, inozentziaren galera agerraraziz eta inozentziaren mitoa hautsiz” (Retolaza, 2008:106-107).

Azken finean, jazarritako kolektibo guztiek bezala, emakumeek barnera begiratzeko idatzi dute gehiago, munduaz baino, bere buruaz mintzatzeko (Mintegi, 2014:17). Hala ere, egile honen arabera, emakumeen literatura, literatura intimistara mugatzea ez da errealia: “[...] emakume guztiek esperientzia amankomun batzuk izan dituztela, eta garai bateko kasu gehienetan, idazteko abiapuntu antzekoa. Gertaera honek baldintzatu ahal izan ditu beren lanak, baina inola ere ez berdindu, edo estilo aldetik puntu berberera bideratu” (Mintegi, 1987:11).

Izan ere, Mintegirentzat mintzoa da diskurtsoa eraikitzen duena: “Leku batetik idazten dugu, pertsonala eta trukatu ezina (generoak, hizkuntzak, kulturak, kosmogoniak zehazten duten lekua). Funtsezkoa da jakitea leku hori non kokatzen den, zein ahotsekin mintzatuko garen, zein den erreferentzia-eremua” (Mintegi, 2014:21).

1. 3. Euskal emakumeen literaturaren historiari errepassoa

Uste okerra da, gure herriko emakumezko literatura XIX. mendearen hasieran hasi zela. Izan ere, XV. mendean Leizaolak “*las cinco poetisas vascas del siglo XV*” izendatutako bost olerkari izan genituen: “Gure bost dama hauek, Ozaetako Santxa, Butroeko Gomez Gonzalezen alaba, Alosko Usoa, Lasturko Miliaren ahizpa eta Peru Gartziaren arrebak, esatekorik izan zutenean, bertso ederretan esan zuten, orduko dama askoren moduan. Mendeku-mina, maitasuna, etxekoen ondra eta izen ona, leinuarenganako leialtasuna” (Azurmendi, 1987:27).

Ordutik eta XIX. mendera bitarte ez da beste emakume idazleren daturik ezta obrarik aurkitu. Kontuan izan behar dugu, historian zehar, emakumea gizonaren azpitik egon dela bizitzaren esparru guztietan. Hori dela eta, XIX. mendean idazten hasi ziren emakume askok beren inguruko gizonen laguntzarekin (bai heziketari dagokionez, zein sozialki) egin zuten (Azurmendi, 1987). Emakume hauek, *Euskal Esnalea* zein euskara eta Euskal Herriaren aldeko aldizkarietan argitaratzen zituzten lanak, bai eta han-hemenka antolatzen ziren literatur lehiaketetara aurkeztuz (Hizkuntza Politikorako Sailordetza).³

Amaia Alvarez Uriak (2005) egin zuen garaikako sailkapenaz baliatuko gara, Hizkuntza Politikorako Sailordetzak argitaratutako *31 emakume idazle* lanarekin uztartuz, garai bakoitzeko idazleen azalpena egiteko. Hala ere, komenigarria da aipatzea, lan honen mugak direla eta, azken lan horretan agertzen diren idazleak aipatu baino ez direla egingo; emakume hauek landu nahi izanez gero, material hori zuzenean erabiltzeko moduan dagoelako (ikus *Bibliografia* atala).

1. XV-XVI. mendeak

Euskaraz idatzitako lehen liburua 1545ean agertu zen, Bernart Etxepareren *Liguae Vasconum Primitiae*, alegia. Aurretik aipatu ditugun bost olerkariak garai honetan kokatu behar ditugu. Alvarezen azaltzen duen moduan, ahozko literaturarekin loturik daude eta bertsolaritzaren aitzindaritzat hartuko dira. Denak familia aberatsetako kideak izanik, hil berri den inguruko norbaiti abestuko diote (Alvarez, 2005).

2. XIX. mendea

Euskal literatura berandu hasi zen, gaztea da, beraz. 1782an Azkoitian jaio eta 1854an hil zen Abandon. Aita hil ondoren, anaia eta biak osabarekin bizitzera joan ziren. Alvarezek (2005) aipatzen duen moduan, euskal literatura azken 30 urteetan metatzen da. Garai

³ Paragrafo honetako informazioa Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikorako Sailordetzak argitaratutako *31 emakume idazle* lanetik atera dugu (ikus *Bibliografia* atala). Dokumentuan ez denez datarik ez egilerik agertzen, aipuak egiterako orduan (*Hizkuntza Politikorako Sailordetza*) forma erabiliko dugu.

honetan, 1804an zehazki, argitaratuko da ezagutzen den emakume idazle baten lana: Bizenta Antonia Mogelen *Ipui Onac*, alegia.

“Esoporen 50 alegia itzuli eta egokitu zituen euskarara eta euskal mundura. Gipuzkeraz idatzi zuen, bizkaierazko ukitu batekin. Alegiak laburrak dira, ikaskizuna daukate eta animaliak dira protagonistak, bakoitzak bere izaera duela. Liburuaren amaieran, osabaren bertsoz idatzitako zortzi alegia daude, eta hitzaurrearen ostean Bizentak hiztegitxo bat osatzen du, irakurleak alegiak ondo ulertzeko, itzulpena gaztelaniaz emanez eta etimologiari buruzko oharrek ere eginez, garai hartan egiten zen bezala” (Alvarez, 2005:45).

Garai honen bukaerakoa ditugu ere Maddi Ariztia eta Rosario Artola.

3. XX. Mendea

Garai hau hiru zatitan banatzen du Alvarezek (2005): XX. mendearen hasiera, gerra aurreko garaia; 1980ko hamakada, Frankismoaren osteko gara; eta gaur egungo garaia.

Gerra aurreko garaia

Abertzaletasunaren garaia, erlijioaren eta euskararen defentsaren garaia. Alvarezek (2005) jasotzen duenaren arabera, asko ziren garaiko aldizkarietan idazten zuten emakumeak, baina gehienak sinatu gabeak zire eta, beraz, ezinezkoa da zehaztasunez jakitea zenbat emakume idazle zeuden.

Orobat, garai honetakoak ditugu Julia Gabilondo *Maite*, Ignazia Pradere Arruti, Rufina Azkue Lizaso, Pilar Lekuona Etxabeguren (Hizkuntza Politikorako Sailordetza) bai eta Kateriñe Eleizegi Maiz eta Sorne Unzueta (Alvarez, 2005).

80ko hamarkada

1975ean Euskaltzaindiak, emakumearen urtea zela probestuz, hiru emakume idazle omendu zituen (Julene Azpeitia, Tene Mujika eta Madeleine Jauregiberri) eta Erdi Aroko eresilariak eta Bizenta Mogel ekarri zituzten gogora (Alvarez, 2005).

Garai honetan *Gutiziak* ipuin bilduma argitaratu zen. Emakume Idazleen Lantaldearen egitasmo honek, Alvarezek jasotzen duenaren arabera, euskal emakume idazleen lana ezagutzera emateko helburuarekin egin zuten. Bertan parte hartu zuten Aurelia Arkotxak,

Ainhoa Arozenak, Aintzane Arrietak, Yolanda Arrietak, Begoña Bilbaok, Itxaro Bordak, Amaia Elosegik, Arrate Egañak, Idoia Etxeberriak, Enkarni Genuak, Aitzpea Goenagak, Maite Gonzalez Esnalek, Lierni Ibargutxik, Arantxa Iturbek, Pili Kaltzadak, Mariasun Landak, Goizalde Landabasok, Amaia Lasak, Miren Agur Meabek, Amaia Mendozak, Laura Mintegik, Esther Mugertzak, Lourdes Oñederrak, Jasone Osorok, Ixiar Rozasek, Maribi Unamunok, Lourdes Unzuetak, Edurne Urkiolak, Ana Urkizak.

Gaur egun

Agerikoa da, geroz eta gehiago direla idazten eta euren lanak argitaratzen dituzten emakume idazleak: “Egungo emakume idazlearen profila ematea oso zaila dela esan behar dugu ere, denetarik topa dezakegulako idazleen artean orain. Eta azken urteotan idazle gazteak, izen berriak agertzen hasi zaizkigula ere aipatu behar hemen: Jasone Osoro, Sonia Gonzalez, Iratxe Retolaza, Pili Kaltzada, Goizalde Landabaso, Ixiar Rozas, Castillo Suarez, Aitziber Etxeberria, Eider Rodriguez, Karmele Jaio...” (Alvarez, 2005: 66).

Jarraian azken hamarkadetan erreferente bihurtu diren idazleen oinarritzko datuak jasoko ditugu, klasean lantzeko aukera gehien ematen dituzten idazleak direlako. Horretarako, lehenengo zortziak Ana Urkizak idatzitako *Zortzi Unibertso, zortzi idazle* (2006) liburuan oinarrituko gara bere osotasunean. Gainerakoen profila, euren webgune pertsonaletako zein Euskal Idazleen Elkartearen informazioa oinarri hartuta osatuko dugu.

1.3.1. Arantxa Urretabizkaia (Urkiza, 2006:17-66)

Donostian jaio zen 1947an. Bulegaria eta erizaina izan zen kazetaritzan murgildu baino lehen. Egun kazetaria da lanbidez eta hainbat komunikabidetan kolaboratzen du bai kazetari zein iritzi emaile gisa.

60ko hamarkadan *Lur* argitaletxean aritu zen. 1977an hasi zen kazetaritzan lehen urratsak egiten eta horrek *Eginen*, *ETBen*, *Deian* eta *El Diario Vascon* lan egitera eraman du.

Gidoigile bezala jardun du ere *Segoviako ihesa* (1981) filmean; *Albaniaren Konkistan* (1983); eta *Lauaxetan* (1987).

1971n Gipuzkoa Saria jaso zuen *San Pedro Bezperakoak* poesia lanagatik, eta 1982an Irun eta Kritika sariak bereganatu zituen *Maitasunaren magalean* poema liburuagatik. 2001ean Rikardo Arregi Sariaren jabe egin zen *Zabaliken*, *El Diario Vascoren* gehigarrian, argitaraturako elkarriketarengatik.

1.3.2. Mariasun Landa (Urkiza, 2006:67-120)

Erreterian jaio zen 1949an. Unibertsitatean Gizarte Laguntzarako ikasketak egin ondoren, Parisera joan zen bizitzera, eta, han, Filosofian lizentziatu zen. Frantziatik bueltatu zenean, euskara ikasteari ekin zion eta irakasle aritu zen, lehenengo, Zarauzko ikastolan eta, gero, Lasartekoan.

Hainbat urtez Oinarrizko Heziketan eta IRALEn irakasle jardun ondoren, gaur egun, Literaturaren didaktikako irakaslea da Donostiako Irakasle Eskolan, Euskal Herriko Unibertsitatean.

1979 eta 1981 urteen artean, hainbat mediotako kolaboratzailea izan zen, besteak beste, *Argia*, *Egin*, *Punto y Hora* eta *Anaitasunakoa*.

Haur eta Gazte Literatura landu du batez ere (30 titulutik gora ditu) eta euskal idazlerik itzulienetakoa da.

Jasotako sarien artean, aipatzekoak dira, besteak beste: Lizardi Saria (1982), *Txan Fantasma* ipuinarekin.; Haur eta Gazte literaturako Euskadi Saria (1991), *Alex* ipuinarekin; A.M. Labaien Narrazio Saria (2002) *Krokodiloa ohe azpian* narrazioarekin; eta azken liburu horrekin, Haur eta Gazte Literaturako Sari Nazionala (2003).

Elefante txori-bihotza 2001eko Municheko Nazioarteko Haur eta Gazte Liburutegiaren White Raven zerrendan sartu zen; eta IBBYko Ohorezko Zerrendan, oster, bi aldiz saritua izan da Mariasun Landa: *Iholdi* ipuinarekin 1992an eta *Krokodiloa ohe azpian* narrazioarekin 2006an.

1.3.3. Aurelia Arkotxa (Urkiza, 2006: 121-170)

Baigorri jaio zen 1953an. Letra eta Filologia Hispanikoetan Lizentziatura eta *Maitrise* egin zituen, euskal letra eta filologian DEA eta Doktoretza. Gaur egun, Bordele 3 unibertsitateko katedraduna da. Euskal Literatura eta Literatur Teoria irakasten ditu Bordelen eta Baionako fakultatean. Gabriel Arestiren lanaz egin duen doktore tesia ASJUren gehigarrietan argitaratu zen *Imaginaire et poésie*

dans "Maldan behera" de Gabriel Aresti (1933-1985) izenarekin.

Maiatz aldizkarian argitaratu zituen bere lehen literatura lanak eta, ondotik, literatura aldizkari askotan kolaboratu izan du. *Berriako* "Maratila" sailean, 2004tik geroztik, ostiralero kronika poetiko bat argitaratu izan du, eta *Argiako* eta *Sautrelako* kolaboratzailea izan da ere.

Euskaltzaindikoa Literatura Ikerketa batzordekidea da 1990 urteaz geroztik, eta 2003an euskaltzain urgazle izendatu zuten.

1.3.4. Laura Mintegi (Urkiza, 2006:171-226)

Lizarran jaio zen 1955ean, baina gazte-gaztetatik Bilbon bizi izan da, eta 1973tik aurrera, Algortan. Historia lizentziatura egin zuen Deustuko unibertsitatean eta Psikologian doktorea da. Lanbidez, Euskal Hizkuntza eta Literatura irakaslea da Euskal Herriko Unibertsitatean. Euskal PEN Klubeko lehendakaria izandakoa.

Anaitasuna aldizkariko partaide eta *Argia* aldizkarian erredaktore lanetan aritua. Hainbat aldizkari, egunkari eta irratitan kolaboratu izan du: *Egin*, *Argia*, *Jakin*, *Bikaia* Irratia, Euskadi Irratia edo *Euskalerrria* irratian eta euskal literaturari zein euskal kulturari buruzko hitzaldi andana egin ditu.

Eleberria da batez ere, landu duen literatur generoa: biografiak, narrazio laburrak eta saiakerak ere idatzi dituela.

Sari asko irabazi ditu, tartea Kirikiño Saria, Donostia Hiria saria, Azkue XI Nobela saria eta Jon Mirande Nobela akzesita.

1.3.5. Lourdes Oñederra (Urkiza, 2006:227-276)

Donostian jaio zen 1958an. Filologia Hizpanikoan lizentziatua eta Euskal Filologian doktorea da. Hizkuntzalaria da lanbidez eta EHUko Filologia Fakultatean lan egiten du fonologiako irakasle bezala.

Ramon Saizarbitoriaren *Ehun metro* nobelari epilogoia idatzi zion eta *Ere* eta *Oh, Euzkadi!* aldizkarietan argitara emandako artikulua askoren egilea eta *Euskaldun Egunkariako* zutabegile izana da. Gaur egun, *Argia* eta *Geu* aldizkarietan kolaboratzen du.

Espainiako Sari Nazionalerako aukeratua, hainbat sari jaso izan ditu 2000. urtean *Euskadi Saria* eskuratu baino lehen: hala nola, *Kritika Saria* (1999), *Beterriko Liburua* (1999) eta *Zilarrezko Euskadi* (2000).

1.3.6. Itxaro Borda (Urkiza, 2006:277-384)

Baionan jaio zen, 1959an. Bere izpiritu nomada dela eta, hainbat tokitan bizi izan da.

Maiatz literatur aldizkariaren sortzaileetariko bat eta zuzendaria izan zen 1981etik eta 1991ra bitarte eta, gaur egun, kolaborazioak egiten jarraitzen du. Komunikabide, herri aldizkari eta literatur aldizkari askotako kolaboratzaile fin eta nekaezina da.

Iparraldeko ikastolen alde Sehaskan lan handia egina da eta baita gai honen inguruan iritzi artikulua akso idatzia ere.

2002an, Euskadi Saria irabazi zuen *%100 basque* eleberriagatik. Poesia eta eleberria dira gehien landu dituen generoak baina narrazio laburra eta saiakera ere idatzi du eta baita disko askotako testuak ere.

1.3.7. Miren Agur Meabe (Urkiza, 2006:17-66)

Lekeition jaio zen, 1962an. Irakasle ikasketak egin zituen, eta gero Euskal Filologian lizentziatu zen Deustuko Unibertsitatean. Bilboko Kirikiño eskolan irakaskuntzan lan egin zuen.

Poesia eta haur eta gazte literatura dira batik bat landu dituen literatur generoak. Hala ere, itzulpenak ere egin ditu. Bere testuetako batzuk beste hizkuntza batzuetara itzuli dituzte, hala nola, ingelesera, eslovenierara, katalanera eta galegora.

Nazioarteko zenbait topagunetan parte hartu du bere poesia irakurriz, besteak beste, Gazteizen, Dublinen eta Ljubljanan.

2006. urtetik aurrera euskaltzain urgazle da.

1.3.8. Yolanda Arrieta (Urkiza, 2006:385-437)

Etxebarrin jaio zen 1963an. Irakasletza ikasi zuen Eskoriatzako Irakasle Eskolan eta antzerki ikasketak egin zituen Antzerki Eskolan. Geroago, Kultura eta Gizarte Antropologian lizentziatu zen Donostiako Filosofia eta Hezkuntza Zientzien Fakultatean.

Irakurzaletasuna eta idatz-zaletasuna sustatzeko lan asko egina da, bai ipuin kontalari gisa, bai idazketa tailerrak gidatuz, zein irakurleekin solasaldiak antolatuz. Horretaz gain, hainbat komunikabidetako kolaboratzailea da, *Deian*, *Berrian* edota *Argian*.

Irabazitako sarien artean aipatzekoak dira, besteak beste, Euskadi Saria “Pedro Barrutia antzerki saria” (1991), Bapore saria (1991), Irun Hiria saria (1997) eta Max Saria (2006).

1.3.9. Jasone Osoro (Osoro, 2019)

Elgoibarren jaio zen 1971ean. Kazetaritzan lizentziaduna, prentsa idatzian kazetari eta telebistan gidoilari bezala lan egin du. *Euskaldunon Egunkarian*, *Aizu!* Aldizkarian, *Habe* aldizkarian eta Euskadi Irratian kolaborazioak egin ditu (Alvarez, 2005).

1998. urtean kaleratu zuen bere lehen ipuin liburua, *Tentazioak*. Liburu honekin Bilboko Liburu Azokaren Zazpi Kale saria jaso zuen. Bi urtetara, 2000. urtean *Igartza Bekarako* akzesit bat lortu zuen. Eta beka horri esker, *Korapiloak* narrazio laburren eta poesien liburua argitaratu zuen. Lan horrek Zilarrezko Euskadi Sariarekin saritua izatea ekarri zion.

2001ean eman zituen lehen urratsak gazte literaturan Jara nerabearen abenturei buruzko liburuarekin. Gerora *Jara*, *bikiak eta bikoteak*, *Jara Bartzelonan* eta Jara Live plazaratu zituen. 2009an, berriz, *Ezekiel* jaio zen, gazteei zuzendutako Osororen pertsonaje berria, 2012an kaleratu zuelarik *Ezekiel nora ezean*. Jararen eta Ezekielen abenturak behin baino gehiagotan gailendu izan dira *Juul* sarietan, Ikastolen Federazioak urtero antolatzen dituen hauteskundeak dira *Juul*. Bertan, ikasleek urtean zehar irakurritakoen artean gehien gustatzen zaien liburua aukeratzen dute. Geroztik ugariak dira Osorok argitaratu dituen liburuak, bai eta, hauekin lortutako sariak ere. 2018an, adibidez, Ermuako Udalak Ezekiel Etxeberria saria eman zion Jara liburuagatik.

2014-2018ko bitartean Euskal Idazleen lehenkadaria izan zen.

1.3.10. Irati Jimenez (Euskal Idazleen Elkarte, 2019)

1977an Mundakan jaio zen. Ikus-entzunezko Komunikazio ikasketak egin zituen Euskal Herriko Unibertsitateak Leioan duen campusean.

Erredaktore, erredaktore-laguntzaile, gidoilari eta aurkezle lanetan jardun du Euskal Telebistan eta Euskadi Irratian. Horretaz gain, hainbat kolaborazio egin ditu *Nabarra* aldizkarian, *Berrian*, zein *Garan*.

Nora ez dakizun hori lanarekin *Igartza Sariaren* Akzesita eskuratu eta *Beterriko Liburua Saria* irabazi zuen. Horretaz gain, beste sari asko lortu ditu egun Iruñean bizi den bizkaitar honek.

1.3.11. Uxue Alberdi (Euskal Idazleen Elkarte, 2019)

1984. urtean Elgoibarren jaioetako idazle eta bertsolaria. Kazetaritzan lizentziaduna, kazetari aritu zen *Elgoibarren* astekarian, *Euskadi Irratian* eta *Berria* egunkarian karrera amaitu bitartean. Bertsolari, literatura tailerren irakasle, iritzi artikulugile, itzultzaile, letragile eta hainbat alorretan egiten du lan.

Euskal Idazle Elkartearen (EIE) *Testuketan* literatura irratsaioko esatari izan zen eta *Hitzen Uberan* EIEko literatur atariko sortzaile eta erredaktore izan zen Oier Guillanekin batera.

2003an hasi zen bertso paper lehiaketak irabazten, besteak beste *Durangoko Julene Azpeitia* saria jasoz. 2005ean lortutako Idazle gazteentzako *Igartza* bekari esker idatzi zuen lehen liburua: *Aulki bat elurretan* (Elkar, 2007). 2007an beste sorkuntza beka bati esker, Joseba Jaka Beka hain zuzen ere *Aulki-jokoa* (Elkar, 2009) ipuin liburua idatzi zuen. 2010ean Tartalo argitaletxearen eskutik haur literaturan murgildu eta *Ezin dut eta zer?* ipuina idatzi du.

2. HELBURUAK

Lan honen helburu nagusia Euskara eta Literatura ikasgaiari euskal emakume idazleak lantzeko proposamen didaktiko bat planteatzea da. Gainerako ikasgaietan gertatzen den moduan, emakumeen erreferentziak oso mugatuak dira, ezabatuak izan direlako. Izan ere, Remedios Zafrak (2005; 316) erraten duen moduan, “pribatua dena argitaratzen ez bada, idazketa ikusezina bihurtzen da, edo, munduari begira berdina dena, ezeztatu egiten da”.

Horrekin batera, zehatzagoak diren helburuak ditu lan honek ere:

- Euskal emakume idazleen inguruko oinarritzko errepaso bibliografikoa egitea. Lan honek egiten duen proposamenak oinarri teoriko minimo bat izatea beharrezkoa du. Honela, lan hau baliatu eta ikasgelan proposamena planteatu nahi duen irakaslearentzat lagungarri izan dakioken gaiaren inguruko oinarritzko marko teorikoa osatzean datza.
- Ikasgeletan literatura lantzearen errepaso bibliografikoa laburra egitea. Literaturak ikasgelen egunerokotasunean duen presentzia oso mugatua da. Horregatik interesgarria da ikasgeletan literaturaren egoeraren eta honen lanketaren inguruan jarduten duten testuen artean errepaso bibliografiko bat egitea. Horretaz gain, esku artean duzun lan honi osotasun handiagoa emango dio, ikergaiari nortasun handiagoa emango diola.
- Metodologia berritzaileak literatura klasean aplikatzeko aukera ematen duen unitate didaktikoa garatzea. Azken urteetan gero eta presentzia handiagoa dute metodologia berriak eta badirudi, aurrera begira, irakasleok eta, oro har, hezitzaileok ezagutu eta aplikatzen ikasi beharko dugula. Hori dela eta, ezinbestekoa izan beharko luke gaur egun metodologia berrietan oinarritutako Unitate Didaktikoak planteatzea.
- Euskal emakume idazleak klasean lantzea posible egingo duten tresna berriak diseinatzea. Lan honetan aipatutako gaia lantzeko Unitate Didaktiko bat planteatzen da. Izan ere, testu-liburuetan ez dagoen edukia lantzeko aukera emango duten edukiak sortzea eta diseinatzea irakasleon esku dago; bai eta, jakintza hau jendartearekin bai eta partekatzea ere.

3. MARKO METODOLOGIKOA

Lan honen bidez euskal emakume idazleak lehenengo lerrora ekarri nahi ditugu, 'Euskara eta Literatura' ikasgaiaren literatura lantzeko proposamen didaktiko bat egin nahi dugu. Hori dela eta, lan honetan euskal emakume idazleak lantzeko Unitate Didaktiko bat aurkituko da.

Donestech kolektiboak (Vergés, Cruells eta Hache, 2010) aitortzen duen moduan guk ere teknika eta metodologia kualitatibo eta kuantitatiboen uztarketan sinesten dugu, azterketa maila ezberdinak barneratzeko aukera ematen baitu.

Kasu honetan, lan honetan, errepasso bibliografikoaren bidez marko teorikoa osatuko da eta Unitate Didaktikoa garatzeko *Berritzeguneak* (2017) proposatzen duen metodologia jarraitu dugu.

3.1. Errepaso bibliografikoa

Azterketa bibliografikoa funtsezkoa iruditzen zaigu euskal emakume idazleen inguruko lan honen marko teorikoa garatzeko orduan. Izan ere, teknika metodologiko honen bitartez literaturak ikasgelan duen presentziaren egoerara hurbilpena egiteaz gain, euskal emakume idazleen inguruko oinarritzko marko teoriko bat garatzeko aukera emango digu.

Literaturak ikasgelan duen presentziaren egoerarako hurbilpena egiteko Victor Moreno (200, 2015), Idurre Alonso (2010) eta Haizea Galarraga Arrizabalaga (2018) hartuko dira oinarritzat.

Era berean, euskal emakume idazleen inguruko oinarritzko marko teorikoa garatzerako orduan, berriz, Iratxe Retolaza (2008), Itxaro Borda (1984), Ana Urkiza (2006), Nerea Azurmendi (1987), Amaia Alvarez Uria (2005), Laura Mintegi (1987, 2014) eta Gema Lasarte Leonet (2012) erabiliko dira oinarri bezala.

3.2. Unitate Didaktikoaren diseinua

Lanaren atal praktikoena garatzeko, *Berritzeguneak Programazio Didaktikoak prestatzeko gida* (2017) lanean proposatzen duen eskema jarraitu da. Honen arabera, UDa lau bloketan banatzen da: hasierako fasea (gaia eta UDa aurkeztu egiten da), garapen-fasea (ikaskuntza berriak txertatu, aurrekoak aplikatu eta finkatu, eta ikaskuntza hauek egituratzen dira), aplikazio-fasea (ikasitakoa aplikatu eta komunikatzen da) eta, bukatzeko, orokortzea eta transferentzia (jakintza zehatzak jakintza orokor bihurtzen dira).

4. PROPOSAMEN DIDAKTIKOA

Ikasgaia	Maila	Izenburua
Euskal Hizkuntza eta Literatura	DBH 3	<i>Euskal emakume idazleak</i>

4.1. Sarrera

Alaitz BHI Barañainen euskara hutsean irakasten duen Bigarren Hezkuntzako Institutu bakarra da. Nafarroako Gobernuak Hezkuntza eta Kultura Departamentuaren menpe dagoen ikastetxe publikoa da, 1995. urtean ateak ireki zituen. 2018-19 ikasturtean 397 ikasle, 44 irakasle eta 10 bat langile osatzen dute Alaitz BHI.

Barañain Iruñerrian kokatuta dago, Elortz eta Arga ibaien artean kokatuta dagoen lautada garai batean. 20.124 biztanle dituen herri hau eremu mistoan dago kokatuta. Barañainek 3 eskola publiko ditu – CP Sahats eta CP Eulza (A, G, PAI A eta PAI G ereduak) eta Alaitz IP (D ereduak) –, itunpeko eskola bat (02-16 urte) – Santa Luisa de Marillac (G eta PAI G ereduak) –. Eta bi institutu publiko – IES Barañain (A, G ereduak eta ‘*Elebidun sekzioa*’ non DBH 1etik 4ra bitarte bi ikasgai ingelesez eskaintzen dituzten) eta Alaitz BHI (D ereduak) –.

Alaitz Institutuak heziketa eskaintza zabala du, non Batxilergoan Arte Eszeniko eta Musika eta Dantza ibilbideen aukera nabaria den, Zientziak, Humanitateak eta Gizarte Zientzien ibilbideekin batera. Zentroaren ikastorduak 08:15-14:10 bitarte dira DBHn eta 08:15-15:05 Batxilergoan. Hala ere, institutua 08:00etatik 19:00ra dago irekita.

Ikasleriari dagokionez, heziguneak bere Hezkuntza Proiektuan jasotzen duen moduan, “(Ikasleria) kultura eta maila sozioekonomikoari dagokionez biztanleriaren maila ertain baten barruan dagoela esan liteke. Gure ikasleen hezkuntza premia ohikoenak, bada, eskolatzeko hizkuntza (euskara) gehienentzat bigarren hizkuntza izatetik datoz; hortaz, familia nahiz gizarte eremuetan euskararen erabilera-ezak sorturiko gabeziak dira gehien nabarmentzen diren beharrak”.

DBH 3. mailan guztira 42 ikasle daude, bi klasetan banatuta: 3.A (21 ikasle) eta 3.B (21 ikasle) eta hauek astean 3 klase ordu ematen dute *Euskara eta Literatura* ikasgaia.

DBH 3.A klasean dauden 21 ikasleen artean arreta defizita diagnostikaturik duen ikasle bat eta adimen handiko ikasle bat daude. Era berean, DBH 3.B klasean dauden 21 ikasleen artean TDAH diagnostikaturik duen ikasle bat, aspergerra duen ikasle bat eta adimen handiko ikasle bat daude. Hala ere, ezin ahaztu dezakegu ikasle bakoitza bere nolakotasunean hartu behar dela kontuan lan egiterako orduan. Izan ere, askotan, diagnosi bat ez dutenen beharrak identifikatu daitezkeelako ikasleengan.

Unitate Didaktiko (U.D.) honetan **euskal emakume idazleak** egongo dira erdigunean; izan ere ezinbestekoa da ikasleen hezkuntza prozesuan emakumezkoen erreferentziak jasotzea ezagutza alor guztietan. Hau lagungarri izango zaio, etorkizunera begira, errealitatearen benetako ikuspegi orokorra izateko eta aplikatzeko. Izan ere, populazioaren erdia ahazten duten eduki eta planteamendu didaktikoek ez dute hezkuntza demokratiko eta integrala bermatzen.

4.2. D ereduko Euskal Hizkuntza eta Literatura irakasgaiaren DBH 3. Mailako Curriculuma

EUSKAL HIZKUNTZA ETA LITERATURA

DBHko 3. maila

EDUKIAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	EBALUATU BEHARREKO IKASKUNTZAKO ESTANDARRAK
1. MULTZOA.-AHOZKO KOMUNIKAZIOA: ENTZUTEA ETA ULERTZEA, HITZ EGITEA ETA ELKARRIZKETAN JARDUTEA		
Entzutea eta ulertzea. Ahozko testuak ulertzea, interpretatzea eta baloratzeko, erabilera esparruari dagokionez: esparru pertsonal, akademiko/eskolako eta soziala. –Ulermen orokorra: hizlariaren komunikazio asmoa atzemateko, testuko gaia zehaztea, ideia nagusiak eta bigarren mailakoak bereiztea eta informazio zehatza eskuratzeko. –Testuaren zentzua interpretatzea: hizlariaren jarrerara zehaztea. Ahozko testuak ulertzea, interpretatzea eta baloratzeko, bilatzen duen xedearekiko dagokionez: narrazio, elkarrizketa, deskribapen, jarraibide azalpen eta argudiozko testuak.	1. Esparru pertsonal, akademiko/eskolako eta sozialean berezkoak diren ahoko testuak ulertzea, interpretatzea eta baloratzeko, zentzu orokorra atzemanez, informazio esanguratsua identifikatuz, informazio zehatzak erauziz, inferentziak eginez eta hizlariaren jarrerara zehaztuz. 2. Azalpen eta argudiozko xedea duten ahoko testuak ulertzea, interpretatzea eta baloratzeko, zentzu orokorra atzemanez, informazio esanguratsua identifikatuz, informazio zehatzak erauziz, inferentziak eginez eta hizlariaren jarrerara zehaztuz. 3. Eztabaiden zentzu orokorra eta asmo komunikatiboa ulertzea, asmo komunikatiboa eta bat ez datozen jarre-ak identifikatuz, interpretatuz eta baloratuz, eta ahoko komunikazioaren trukea arautzen duten oinarriko arauak	ULERTZEN DU: 1.1. Informazioa aurkitu eta eskuratzeko du: –Informazio esanguratsua erauzten eta abikitzeko du, ideia nagusiak hautatuz eta oso esanguratsua ez diren ideiak baztertuz. 1.2. Testua orokorrean ulertzen du: –Eremu pertsonal, akademiko/eskolako eta sozialean berezkoak diren narrazio, deskribapen, jarraibide, azalpen eta argudio asmo testuen zentzu orokorra ulertzen du, informazio esanguratsua identifikatuz, gaia zehaztuz eta hizlariaren asmo komunikatiboa ezagutuz. Testuak ahoz laburtzen ditu, ideia nagusiak jasoz eta perpausetan integratuz, erlazio logiko batez eta argitasunez. 1.3. Integratzen eta interpretatzen du: –Ulermen du hedabideetatik datozen publizitate, informazio eta iritzi testuen zentzu orokorra eta informazioa eta iritzia bereizten ditu berrietan, erreportajeetan

EDUKIAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	EBALUATU BEHARREKO IKASKUNTZAKO ESTANDARRAK
Eztabaiden zentzu globala eta solaskide bakoitzaren komunikazio asmoa behatzea, hausnartzea, ulertzea eta baloratzea eta eskola eztabaiden eta hedabideetako eztabaiden (irratia eta telebista) oinarriko arauak aplikatzea. Bat-bateko elkarrizketetako arauak behatzea, hausnartzea, ulertzea, baloratzea eta erkatzea. Hitz egitea eta elkarrizketan jardutea: Ahoko testuen ekoizpenerako behar diren estrategiak ezagutzea eta progresiboki modu autonomoan erabiltzea: –Azalpenaren argitasuna, egokitasuna, edukiaren koherentzia eta kohesioa eta alderdi prosodikoa (intonazioa, etenak, tonua, tinbrea, bolumena...), begirada, jarrera, gorputz hizkuntza. –Atazaren ebaluazio progresiboa. Jendarean hitz egiteko behar diren estrategiak ezagutzea, erabiltzea eta aplikatzea: diskurtsoa planifikatzea, ahoko praktika formalki eta ez formalki eta atazaren ebaluazio progresiboa, ondokoetan: –Esparru pertsonal, akademiko/eskolako (laburpenak, konferentziak, etab.) eta sozialeko (berriak, erreportajeak, irratia eta telebistaren esandakoak, ekitaldi publikoetan esandakoak, elkarrizketak, etab.) ahoko testuak. –Ahoko testuak, bilatzen duten xedeari dagokionez: narrazio, deskribapen, azalpen, jarraibide eta argudio testuak. Bat-bateko solasaldi eta elkarrizketetan parte hartzea, ahoko praktika hauetan elkarri eragiteko, hitza hartzeko eta kortesiako oinarriko arauak zainduz.	4. Elkarrizketan jarduteak bizitza sozialean duen garrantzia baloratzea, hizketa moldeak praktikatzu: kontatzea, deskribatzea, iritzia ematea, eztabaidatzea, etab., eskola jarduerako egoera komunikatibo berekietan. 5. Ahoko aurkezpen egituratuak egitea, hizkuntzaren ahoko erabilerako planifikazio, testualizazio eta ebaluazio estrategiak aplikatzu. Atzematea, interpretatzea eta progresiboki ebaluatzea norberaren eta inoren ahoko ekoizpenen edukiaren azalpen-argitasuna, egokitasuna, koherentzia eta kohesioa eta, orobat, alderdi prosodikoa eta ez-ahoko elementuak (keinuak, mugimenduak, begirada, etab.). 6. Jendarean hitz egiten ikastea, egoera formalean eta ez formalean, bana eta taldeka, esparru pertsonal, akademiko/eskolako eta sozialekin lotuta dauden diskurtsoetan eta narrazioa, deskribatzea, jarraibideak ematea, azaltzea eta argudiatzea helburu duten diskurtsoetan. 7. Parte hartzea eztabaida eta solasaldietan, progresiboki doitu truke komunikatiborako arauetara: koherentzia, kohesioa, zuzentasuna, egokitasuna, pertinentzia eta argitasuna. 8. Elkarrizketan jarduteak bizitza sozialean duen garrantzia baloratzea, hizketa moldeak praktikatzu: kontatzea, deskribatzea, iritzia ematea, elkarrizketan jardutea, etab., eskola jarduerako egoera komunikatibo berekietan.	–Igorlearen eta testuko edukiaren ideak aurreratu eta datuak inbertitzen ditu ez-ahoko iturriak aztertuz. –Nabarmenize estrategiak identifikatzen ditu: errepikapenak, galdera erretorikoak, nabarmenize adierazkorra... Baita hedapeneko estrategiak ere: birformulazioak, etab. 1.4. Testuaren edukiaren gainean hausnartzen du: –Emandako informazioa bere esperientziarekin eta alde zuzeneko ezagutzeekin erlazionatzen du eta kontatutako gertakarien objektibotasuna edo subjektibotasuna epaitzen du. –Hitzaldi bat, jendaurreko hitzak, hedabideetatik datorren berri bat, etab. zein ataletan egituratzen diren eta diskurtsoaren eta testuinguruen arteko erlazioa bereizten ditu. 1.5. Testuaren formaren gainean hausnartzen du: –Testuaren kalitatea baloratzen du, ironia ulertzen du eta kortesiako formak identifikatzen ditu. 2.1. Narrazio, elkarrizketa, deskribapen, jarraibide, azalpen eta argudio asmoa ahoko testuen zentzu orokorra ulertzen du, informazio esanguratsua identifikatuz, gaia zehaztuz eta hizlariaren asmo komunikatiboa ezagutuz. 2.2. Narrazio, elkarrizketa, deskribapen, jarraibide, azalpen eta argudio asmoa ahoko testuen egitura atzematen du, ahoko testu-kohesiorako estrategiak identifikatuz. 2.3. Igorlearen eta testuko edukiaren ideak aurreratu eta datuak inbertitzen ditu, ez-ahoko iturriak aztertuz. 2.4. Informazio esanguratsua atxikitzen du, ideia nagusiak hautatuz, oso esanguratsuak ez diren ideak baztertuz eta jasotako datuak berrantolatuz. 2.5. Ahoko testuetako informazio zehatzak erazutzen ditu. 2.6. Azalpen testuetan azalpen nagusiak eta horiek erakusteko adibideak atzematen eta bereizten ditu. 2.7. Azalpen eta argudio testuen edukiko alderdi zehatzak interpretatzen eta baloratzen ditu, inizit arazoak emanez eta kontzeptu pertsonalekin erlazionatuz, ikuspegi partikular bat justifikatzeko. 2.8. Narrazio eta deskribapen testuen edukiko eta egiturako alderdi zehatzak interpretatzen eta baloratzen ditu, inizit arazoak emanez eta kontzeptu pertsonalekin erlazionatuz, ikuspegi partikular bat justifikatzeko. 2.9. Hitz edo enuntziatu ezezagunen esanahia aurkitzeko tresna egokiak progresiboki erabiltzen ditu (laguntza eskatzen du, hiztegiak bilatzen du, gogoratzen du zein testuingurutan azaltzen den...). 2.10. Narrazio, azalpen eta argudio testuak argitasunez laburtzen ditu, ideia nagusiak jasoz eta informazioa logikoki eta semantikoki erlazionatzen diren perpausetan integratuz. 3.1. Eztabaiden zentzu orokorra entzuten, behatzen eta azaltzen du, informazio esanguratsua identifikatuz, gaia zehaztuz eta parte-hartzaile bakoitzaren komunikazio asmoa eta jarrera atzemanez, hala nola bat-bateko komunikazio trukeak eta truke formalki arautzen dituzten diferentzia formalki eta edukari dagozkionak. 3.2. Eztabaida bateko parte-hartzaile bakoitzaren esanak behatzen eta aztertzen ditu, kontuan izanik erabiliak tonua, hizkera, edukia eta gainerakoen iriziekiko errespetu maila. 3.3. Atzematen eta onartzen ditu eztabaidak eta zeinahi ahoko komunikazio trukeak arautzen dituzten elkarrekin, esku-hartze eta kortesia arauak. HITZ EGITEN DU: 4.1. Bat-bateko elkarrizketetan, elkarrizketa-hizkeraren ezaugarriak (lankidetzat, bat-bateotasuna, ekonomia eta subjektibotasuna) atzematen eta azaltzen ditu. 5.1. Ahoko aurkezpen egituratuak burutzen ditu: –Plangintza: edukia antolatzen du eta ahoko hitzaldi formala eman baino lehenago, alde zuzeneko gidoiak prestatzen ditu, ideia nagusia eta entzuleei ideia hori aurkezteko unea aukeratzeko moduak, orobat, bigarren mailako ideak eta azalpena osatuko duten adibideak. –Azalpenaren argitasuna: alderdi prosodikoen (intonazioa, tinbrea, bolumena) eta denboraren kudeaketaren garrantzia atzematen du. Intonazioa naturala da eta inflexioak eginez, hitz jario onarekin, eritimo egokiarekin eta ia etenik gabe mintzatzen da. –Egokitasuna: komunikazio xedeari egokituriko gai bati buruzko diskurtso egokia egiten du, modu autonomoan, datu esanguratsuak emanez eta errespetuz adieraziz azaldukoarekiko desadostasuna. –Koherentzia: zuzen antolatzen ditu gaiaren inguruko ideak, esaldiak zentzu dezentearekin lotuz, testu motaren berezko egitura errespetatzen du eta azalpenaren modu ordenatuan egiten du aurrera, azaleko informazioak, hutsunerik edo behar ez den errepikapenik gabe. –Kohesioa: testu lokaliak eta markatzaileak darabiltza (emendizioak, aldatzeak, azalpenak, konparazioak, konparazioak eta enfaseak), eta ongi erabiltzen ditu aditz denbora eta barne erreferentziako mekanismo nagusiak, bai gramatikalki (ordezkapen pronominalak) bai lexikoki (elipsiak eta sinonimo eta hiperonimoen bidezko ordezkapenak). –Zuzentasuna eta komunikazio baliabideen aberastasuna: hiztegia askotarikoa eta egokia da, neologismorik eta akats gramatikalki handirik gabekoa. Hizkuntzaren maila formaleko hitzak progresiboki berrantolatzen ditu bere ahoko praktiketan. Aholkera zuzena da. –Hizkuntzaz bestelako alderdiak: erabiltzen ditu diskurtsoak egokiak diren keinuak eta diskurtsoa ulertzen laguntzen duten baliabideak, hala nola, begirada, jarrera, gorputz hizkuntza, etab. Intonazio aski naturala du. –Ebaluazioa: Bere eta inoren ahoko ekoizpeneko akatsak atzematen ditu, ebaluazioaren eta autoebaluazioaren ohiko praktikak abiatuz, hura hobetzeko soluzioak proposatuz. 6.1. Ahoko aurkezpenak egiten ditu (narrazioak, deskribapenak, azalpenak eta argudioak; hedabideetako, diskurtso publikoetako, berrietako, erreportajeetako eta abarretako hitzen irudira planifikaturiko mintzaldiak), bana eta taldeka, ahokotasun prozesua planifikatuz, informazio iturri askotarikoak kontsultatuz, denbora kudeatuz eta informazioa koherentziaz transmitituz, bideoak, grabazioak edo bestelako euskarri digitalak eta ikus-entzuneak erabiltz ataza burutzeko. 6.1. Ahoko aurkezpenak egiten ditu (narrazioak, deskribapenak, azalpenak eta argudioak; hedabideetako, diskurtso publikoetako, berrietako, erreportajeetako eta abarretako hitzen irudira planifikaturiko mintzaldiak), bana eta taldeka, ahokotasun prozesua planifikatuz, informazio iturri askotarikoak kontsultatuz, denbora kudeatuz eta informazioa koherentziaz transmitituz, bideoak, grabazioak edo bestelako euskarri digitalak eta ikus-entzuneak erabiltz ataza burutzeko. 6.2. Planifikatu gabe hitza hartzen du ikasgela barruan, diskurtso formalean eta bat-batekoen arteko antzekotasunak eta diferentziak aztertuz eta erkatuz. 6.3. Ahok laburtzen ditu azalpenak, argudioak, jendaurreko mintzaldiak... ideia nagusiak jasoz eta informazioa logikoki eta semantikoki erlazionatzen diren perpausetan sartuz. 6.4. Giden bidez, ebaluatu egiten ditu bere ekoizpenak eta inorenak, progresiboki bere praktika diskurtsoak hobetuz. ELKARRIZKETAN JARDUTEN DU: 7.1. Aktiboki hartzen du parte eztabaidak, eskolako solasaldiak... bezalako elkarrekintzetan, errespetatuz elkarrekintza, esku-hartze eta kortesiako arauak, bakoitzaren errespetu eta gaitasunak errespetatuz.

EDUKIAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	EBALUATU BEHARREKO IKASKUNTZAKO ESTANDARRAK
		–Komunikazio baliabideen aberastasuna: originaltasuna, irudimena, sinonimo eta antonimoen erabilera, gai bakoitzerako berariazko hiztegia, esarak, hitz eratorriak eta elkartuak, aniztasun morfosintaktikoa, barne hartuz esaldi elkartuak eta mendekoak (adibidez, baldintzazkoak, kausazkoak...), eta baliabide literarioak (adibidez, ironia, paralelismoa...). –Berrikustea eta berridaztea: –Testua hainbat fasetan berrikusten du edukieren egokitasuna (ideiak, egitura...) eta formaren zuzentasuna (puntuazioa, ortografia, gramatika eta aurkezpena) egiaztatzen. –Bere testuak zein inorenak berridazten ditu, idatzizko ekoizpenaren ebaluazioz ondorioztatzen diren hobekuntza proposamenak aplikatuz eta komunikazio jarotsua ahalbidetzen duten egokitzapen, koherentzia, kohesio eta zuzentasun ortografiko eta gramatikaleko arauak aintzat hartuz. 6.1. Testu tipologia: –Ezparru pertsonal eta familiar zein eskolako/akademikoen berezkoak diren testuak (laburpenak, eskemak, kontzeptu mapak, lanak, idazlanak, etab.) idazten ditu, testu ereduak jarraituz. –Bizitza sozialeko ezparruen berezkoak diren testuak idazten ditu: berriak, erreportajeak, kronikak, zuzendariari gutunak, etab. testu ereduak jarraituz. –Narrazio, deskribapen eta jarraibide testuak idazten ditu, testu ereduak jarraituz. –Sekuentzia antolamendu desberdineko azalpen testuak idazten ditu, testu ereduak jarraituz. –Sekuentzia antolamendu desberdineko argudio testuak idazten ditu, argudio mota desberdinak bertatuz, testu ereduak jarraituz. –Argudiozko testuak idazten ditu, inoren ideia edo iritziekiko adostasuna edo desadostasuna adieraziz, horiek berresten edo gaitzesten dituzten argudio arazoitu eta adibideekin. 6.2. Berariazko estrategiak: –Landutako testuen edukia egituratzeko mota orotako eskemak egiten du (zenbakizkoak, alfabetikoak, erkatzeak, etab.). –Azalpen eta argudio testuen kontzeptu mapak egiten ditu. –Tipologia testual desberdinetara egokituiko testu antolatzaile desberdinak eta antizak erabiltzen ditu. –Testuak laburtzen ditu antzekotasunak dituzten terminoak orokortuz, informazioa orokortuz eta logikoki eta semantikoki erlazionatzen diren perpausetan integratuz, testu laburtua parafraseatzea ekidinez. –Idatziz azaltzen du testuetan ager daitezkeen ikusizko elementuen esanahia: grafikoak, irudiak, etab. –Bere ekoizpen idatzia zein ikaskideena ebaluatzen du, gidak erabiliz. 7.1. Askolariko testuak sortzen ditu eta idazketa bere pentsamendua antolatzeko tresna baliagarritzat jotzen du. 7.2. Bere idazkietan hizkuntzaren maila formalekoak diren hitzak erabiltzen ditu, bere erreperiario lexikora gehituz eta oharitzen da esan nahi dituenak idatziz zehaztasunaz adierazteko hiztegia aberastea garrantzitsua dela. 7.3. Ezagutu eta erabili egiten ditu informazioaren eta komunikazioaren teknologiak, parte hartuz, iritziak trukatzuz, inoren idazkiei iruzkinak eginez eta baloratuz, edota bere idazkiak idatziz eta ezagutzera emanez. 8.1. Ikaskuntzak eskuratzeko eta garapen pertsonala estimulatzeko tresna gisa, idazketaren garrantzia baloratzen du. 8.2. Idazketaren aurrean sormen jarrera baloratzen eta txertatzen du progresiboki.
3. MULTZOA.–HIZKUNTZAREN EZAGUTZA. HIZKUNTZAREN IKASKUNTZARI BURUZKO GOGOETA		
Hitza: Kategoria gramatikalki atzematea, erabiltzea eta azaltzea: izena, izenondoa, determinatzailea, izenordaina, aditza, adberbioa, postposizioa, konjuntzioa eta interjekzioa. Hitzaren elementu eratzailak atzematea, erabiltzea eta azaltzea: erroa, hizkiak eta atzikiak. Hitzak osatzeko prozedurak: hitz-elkarketa, eratorpena, siglak eta akronimoak. Hitzen esanahiaren osagaiak ulertzea eta interpretatzea: denotazioa eta konnotazioa. Hitzen artean ezartzen diren erlazio semantikoen (sinonimia, antonimia, polisemia, homonimia, hiperonimia eta hiponimia) ezagutza hausnartua. Hitzen esanahiari eragiten dioten aldatetarik behatzea, hausnartzea eta azaltzea: kausak eta mekanismoak. Metafora, metonimia, hitz tabuak eta eufemismoak. Arau ortografiko eta gramatikalki ezagutzea, erabiltzea eta baloratzea, oharituz balio soziala dutela eta komunikazio eraginkorra erdiesteke haietara doitu behar dela. Hizkuntzaren erabilerrari buruzko bilaketetarako, paperetako zein formatu digitaleko hitzgiak eta beste-lotako kontsultak iturriak erabiltzea. Erlazio gramatikak: Hitz multzo desberdinen erabilera atzematea, identifikatzea eta azaltzea: izen, izenondo, postposizio, aditz eta adberbio multzoak; eta horiek osatzen dituzten elementuen artean ezartzen diren erlazioak eta betetzen dituzten eginkizunak, perpaus bakunaren esparruan. Perpaus bakunaren elementu eratzailak atzematea, erabiltzea eta azaltzea. Subjektua eta predikatua. Perpaus motak. Diskurtsoa Diskurtsoaren koherentziari buruzko azalpen progresiboa, kontuan izanik testuaren barnean ezartzen diren erlazio gramatikalki eta lexikoko eta testu-gururekin duten erlazioa. Testu lokailuak (emendizioak, aldatzeak eta azalpenak) eta barne erreferentziako mekanismo nagusi gramatikalki (izenordainen ordezkapenak) eta lexikoko (elipsiak eta sinonimoen eta hiperonimoen bidezko ordezkapenak) atzematea, erabiltzea eta azaltzea. Modalizazio baliabide desberdinak atzematea, erabiltzea eta azaltzea, hitz egiten duen edo idazten duen pertsonaren asmoaren arabera. Objektibotasuna eta subjektibotasuna adierazteko perpaus modalitateen bidez eta hartzaile eta igorleei testuetan eragintako erreferentzia hitz.	1. Hizkuntzari buruzko ezagutzak aplikatzea ahozko eta idatzizko testuen ulermen arazoak konpontzeko eta norberaren eta inoren testuen konposizio eta berrikuspen lanak gero eta autonomia handiagoarekin egiteko, hizkuntzaren erabilera desberdinetarako beharrezko den terminologia gramatikala erabiliz. 2. Kategoria gramatikalki desberdinetako hitzen egitura atzematea eta aztertzea: elkarketa eta eratorpena. 3. Hitzen esanahia ulertzea beren zabalasun guztian, erabilera objektiboak eta subjektiboak atzeman eta desberdintzeko. 4. Ahozko eta idatzizko diskurtsoan, hitzen artean ezartzen diren berdintasun eta aurkakotasun erlazioak eta haien erabilera ulertzea eta baloratzea. 5. Testuan hitzari eragiten dioten esanahi aldatetarik desberdinak atzematea: metafora, metonimia, hitz tabuak eta eufemismoak. 6. Hizkuntzari eta hizkuntzaren erabilera arauari buruzko ezagutzak aplikatzea ahozko eta idatzizko testuen ulermen arazoak konpontzeko eta norberaren eta inoren testuak gero eta autonomia handiagoarekin idatzeko eta berrikusteko. 7. Hitzgiak eta beste kontsultak iturri batzuk, bai paperen eta bai formatu digitalean, eraginkortasunez erabiltzea, hizkuntza erabiltzean zailak argitzea eta norberaren hiztegia aberasteko. 8. Izen, izenondo, aditz, postposizio eta adberbio multzoen erabilerrak behatzea, atzematea eta azaltzea, perpaus bakunaren esparruan. 9. Perpaus bakuna osatzen duten elementuak atzematea, erabiltzea eta azaltzea, subjektua eta predikatua bereiziz eta perpaus motak atzemanaz. 10. Testuetan dauden testu-lokailuak identifikatzea, diskurtsoaren edukia antolamenduan betetzen duten funtzioak jabetuz. 11. Testuetan deia forma pertsonalak, denborazkoak eta espazialak atzematea, ulermen arazoak ebazteko baliatuz. 12. Hitz egiten edo idazten duen pertsonaren xede komunikatiboa identifikatzea, testu baten igorlearen eta hartzailearen presentzia adierazteko erabiltzen diren erreferentzia gramatikalki eta esaldiaren modalizazio mailak eta aztertuz. 13. Modu egokian interpretatzea ahozko eta idatzizko diskurtsoak, kontuan izanik elementu linguistikoak, erlazio gramatikalki eta lexikoko, egitura eta edukien kokapena xede komunikatiboaren arabera. 14. Euskalkiak ezagutzea, aberastasun pertsonalerako iturri gisa eta gure ondare historiko eta kultureko aberastasunaren erakusgarri gisa. 15. Forma gramatikalki desberdinen erabilera eta esanahiari buruzko analisia eta gogoeta, ezagutzen dituen hizkuntzekin erkatuz eta alderaketa eginez.	1.1. Kategoria gramatikalki atzemanen ditu. 1.2. Bere eta inoren testuetan komuntadura akatsak atzemanen eta zuzentzen ditu, kategoria gramatikalei eta horien erabilerrari buruz eskuraturiko ezagutzak aplikatuz. 1.3. Aditz formak ezagutzen ditu eta ongi erabiltzen ditu bere ahozko eta idatzizko ekoizpenetan. 2.1. Hitzaren elementu osagarriak atzemanen eta azaltzen ditu: erroak, hizkiak eta atzikiak, ezagutza hori aplikatuz testu idazten ulermeneko eta hiztegi aktiboa aberasteko orduan. 2.2. Hitzak sortzeko prozedurak azaltzen ditu, konposatuak, eratorriak, siglak eta akronimoak bereiziz. 3.1. Hitzaren esanahian denotazio eta konnotazio osagaiak bereizten ditu, esaldi batean edo ahozko edo idatzizko testu batean. 4.1. Hitz baten sinonimoak eta antonimoak atzemanen eta erabiltzen ditu, esaldi zehatz batean edo ahozko edo idatzizko testu batean duten erabilera zehatza azalduz. 5.1. Esaldi batean edo ahozko edo idatzizko testu batean hitzen erabilera metaforikoa edo metonimikoa atzemanen eta azaltzen du. 5.2. Hitzen esanahi orokorrari eragiten dituen testu-gurur-fenomenoak atzemanen eta azaltzen ditu: tabua eta eufemismoa. 6.1. Akats ortografiko eta gramatikalki atzemanen eta zuzentzen ditu, bere testuetan eta testu inorenetan, testuen ekoizpena hobetzeko eskuratu dituen ezagutzak aplikatuz. 7.1. Kontsultarako hainbat iturri erabiltzen ditu, hainbat formatutan, hizkuntzaren erabilerrari buruzko zailak argitzea eta hiztegia zabalitzeko. 8.1. Hitz multzoak identifikatzen ditu esaldi eta testuetan, hitz nagusia bereiziz gainerako hitzetatik eta bere funtzionamendua azalduz, perpaus bakunaren esparruan. 8.2. Aditzaren funtzionamendu sintaktikoa atzemanen eta azaltzen du, bere esanahitik abiatuta, aditz-osagarri argudiozko eta abiki gisa funtziona dezaketen hitz multzoak bereiziz. 9.1. Perpaus bakuna eratzen duten elementuak ezagutzen eta azaltzen ditu, subjektua eta predikatua bereiziz. 9.2. Perpaus bakunak ezagutzen eta bereizten ditu. 9.3. Testu batean perpausak gehitzen ditu, hitz multzo desberdinak erabiliz, lokailu egokiak erabiliz eta zentzu osoa duten perpaus berriak sortuz. 10.1. Ahozko edo idatzizko testuetan izaten diren lokailuak identifikatzen ditu, edukia antolamenduan duten eginkizuna atzemanaz. 10.2. Testu lokailuak (emendizioak, aldatzeak eta azalpenak) eta barne erreferentziako mekanismo nagusi gramatikalki (izenordainen ordezkapenak) eta lexikoko (elipsiak eta sinonimoen eta hiperonimoen bidezko ordezkapenak) atzemanen, erabiltzen eta azaltzen ditu, testuaren edukia antolamenduan duten funtzioak atzemanaz. 11.1. Deia forma pertsonala, denborazkoak, eta espazialak (erakusleak, denbora eta toki adberbioak eta izenordain pertsonalak) atzemanen ditu testu batean, ezagutza hori aplikatuz ulermen arazoak ebazpenean. 12.1. Objektibotasunaren edo subjektibotasunaren adierazpenak atzemanen ditu eta adierazpen, galdera, harridura, desira, duda eta aginte modalitateak identifikatzen ditu, igorlearen komunikazio xedeak dagokionez. 12.2. Ahozko edo idatzizko testuetan igorleari eta hartzaileari edo entzuleriari erreferentzia egiten dioten hizkuntza formak identifikatzen eta erabiltzen ditu: pertsona gramatikala, izenordain erabilera, subjektu, perpaus inartsonalak, etab.

EDUKIAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	EBALUATU BEHARREKO IKASKUNTZAKO ESTANDARRAK
Hizkuntzaren aldaerak: Euskalkiak ezagutzea, aberastasun pertsonalera-ko iturri gisa eta gure ondare historiko eta kulturalera-ko aberastasunaren erakusgarri gisa. Hizkuntzaren ikaskuntzari buruzko gogoeta: –Forma gramatikal desberdinen erabilera eta esanahiari buruzko analisi eta gogoeta, ezagutzen dituen hizkuntzekin erkatuz eta alderaketa eginiz. –Jendaurrean eta idatziz adierazpenak egiteko konfiantza eta ekimena eskuratzea.	16. Jendaurrean eta idatziz adierazpenak egiteko konfiantza eta ekimena eskuratzea.	12.3. Aditzen denbora, aspektu eta moduen erabilera dakarren diferentzia esanguratsua azaltzen du. 13.1. Diskurso baten koherentzia atzematen du, igorlearen asmo komunikatiboari erreparatuz eta edukien egitura eta kokapena identifikatuz. 13.2. Testu egitura desberdinak identifikatzen ditu: narrazioa, deskribapena, jarraibidea, azalpena, argudioa eta elkarrizketa, horiek bereizten dituzten mekanismo linguistikoak azalduz eta bere eta inoren testuak ekoiztean eta hobetzean jasotako ezagutzak aplikatuz. 14.1. Mapa batean euskalkiak kokatzen ditu. 15. Forma gramatikal desberdinen erabilera eta esanahiari buruzko analisi eta gogoeta egiten du, ezagutzen dituen hizkuntzekin erkatuz eta alderaketa eginiz. 16. Jendaurrean eta idatziz adierazpenak egiteko konfiantza eta ekimena eskuratzen du.
4. MULTZOA.–HEZKUNTZA LITERARIOA		
Irakurketa plana: Euskal literatura garaikideko, literatura unibertsaleko eta gazte literaturako lanen irakurketa librea, plazer iturri gisa, norberaren burua aberasteko eta mundua ezagutzeko, norberaren gustu eta interes literarioen garapena eta irakurketako autonomia garatzeko. Literaturan sartzea testuen bidez: Genero literarioetara eta euskal literatura garaikideko lanak esanguratsuenetara hurbiltzea irakurritik eta azalduz atal esanguratsuak eta, kasua bada, testu osoak. Sorkuntza: Asmo literarioko testuak idaztea, euskal literatura garaikideko testuen irakurketatik abiatuta, generoan ohikoak izaten diren konbentzioak erabiliz eta xede ludiko eta sortzaileekin. Lanak egiteko informazio iturri askotarikoak kontsultatzea eta horiek behar bezala aipatzea.	1. Norberaren gustu eta afizioetatik hurbileko euskal literatura garaikideko eta aldi guztietako literatura unibertsaleko zein gazte literaturako lanak autonomiaz irakurtzea eta ulertzea, irakurzaletasuna erakutsiz. 2. Euskal literatura garaikidearen historiako lan esanguratsuak ezagutzea, erlazioz atzemanaz egilearekin, generoarekin eta gai eta formen jarraipenarekin. 3. Euskal literatura garaikideko testu literario esanguratsuak irakurtzea, ulertzea, interpretatzea eta haien gaineko iruzkinak egitea, egilearen asmoa atzemanaz, edukia eta forma garaiko testuinguru soziokultural eta literarioekin erlazioz atzemanaz, gaia identifikatuz, zenbait mintzagai eta forma literarioen bilakaera atzemanaz eta erlazio hori adieraziz iritzi pertsonal arrazoituak. 4. Asmo literarioko testu pertsonalak idaztea, euskal literatura garaikideko emandako ereduaren oinarrituz, eta genero konbentzioei jarraituz, asmo ludiko eta sortzaileekin. 5. Behar bezala kontsultatu eta aipatzea askotariko informazio iturriak, literaturako curriculumeko gai bati buruzko lan akademiko bat egiteko orduan, paperezko euskarrian zein euskarri digitalean, ikuspegi kritiko eta pertsonala hartuz eta informazioaren teknologiaz baliatuz.	1.1. Interes maila eta autonomia gero eta handiagoz irakurtzen eta ulertzen ditu bere gustu, afizio eta interesetatik hurbil dauden literatur lanak. 1.2. Baloratzen du irakurketa libreko lanetarako bat, edukia laburtuz, eta arreta gehien daiten alderdiak eta esperientzia pertsonal gisa irakurketak eman diona azalduz. 2.1. Euskal literatura garaikidearen historiako lan oso esanguratsuak ezagutzen ditu, erlazioz atzemanaz egilearekin eta generoarekin. 3.1. Euskal literatura garaikidearen historiako testu literario esanguratsuak irakurtzen eta ulertzen ditu, edukia egilearen asmoarekin eta garaiko testuinguru soziokultural eta literarioarekin erlazioz atzemanaz. 3.2. Euskal literatura garaikideko testu literario esanguratsuak irakurtzen eta ulertzen ditu, gaia identifikatuz, edukia laburtuz eta hizkuntza literarioa atzemanaz eta interpretatuz. 3.3. Lanaren edukiaren, egilearen asmoaren eta testuinguruaren artean dagoen erlazioa adierazten du, iritzi pertsonal arrazoituak emanez. 4.1. Asmo literarioko testu pertsonalak idazten ditu, euskal literatura garaikideko emandako ereduaren oinarrituz, eta genero konbentzioei jarraituz, asmo ludiko eta sortzaileekin. 5.1. Behar bezala kontsultatzen eta aipatzen ditu hainbat informazio iturri, idatziz garatzeko, zorrotasunez, argitasunez eta koherentziarekin. Literaturako curriculumarekin erlazioz atzemanaz. 5.2. Bere lan idatzietan edo ahozkoetan ondorioak eta aztertutako literatura lanekiko ikuspuntu pertsonal eta kritikoak ematen ditu, zorrotasunez, argitasunez eta koherentziarekin. 5.3. Informazioaren eta komunikazioaren teknologien baliabide askotarikoak erabiltzen ditu bere lan akademikoak egiteko.

4.3. Edukia

- Euskarazko prentsa idatzia: *Berria*, *Argia* eta *Gaztezulo*.
- Argudio testua: iritzi artikulua. Zutabea.
- Biografia.
- Euskal emakume idazleen biografiak.

Eduki transbertsalak

Teknologia/IKT: Oro har, idazleen inguruko informazioa biltzeko erabiliko dituzte IKTak. Horretaz gain, klasean dagoen pantaila interaktiboaz baliatuko gara hainbat informazio gehigarri lantzeko (bideoak, musika, testuak, etab.). Proiektua garatzerako orduan izan ditzaketan zalantzak argitu eta informazioa kontrastatzeko euren mugikorrak erabiliko dituzte; betiere, talde bakoitzean, mugikor bakarra erabiltzen duten.

Harreman osasungarriak: Elkarrizketa elkar-ulertzeko tresna bezala sustatzea eta elkarren artean harremantzeko tresna bezala erakustea.

Euskararen erabilera: Kontuan hartuta egungo gazteen euskararen erabilera mugatua dela, euskararen erabilera sustatzea eta normalizatzea bidean aurrera pausoak ematean landuko da. Horretarako ikasleen egunerokotasunean presente dauden baliabideak eskainiko zaizkie, euskaraz bizitzeko aukera izan dezaten.

4.4. Edukia eta gaitasunak	1. Hizkuntza komunikazioa	2. Matematika, zientzia eta teknologiako oinarriko gaitasunak	3. Gaitasun digitala	4. Ikasten ikastea	5. Gaitasun sozial eta zibikoak	6. Ekimena eta ekintzailatza	7. Kontzientzia eta adierazpen kulturalak
1. Euskarazko prentsa idatzia.							
2. Argudio testua: zutabea							
3. Biografia							
4. Euskal emakume idazleen biografiak							

4.5. Helburu didaktikoak
– Esparru pertsonal, akademiko/eskolako eta sozialean berezkoak diren ahozko testuak ulertzea, interpretatzea eta baloratzea. – Ahozko testuen zentzu orokorra ulertzea. – Jendaurrean hitz egiten ikastea, egoera formalean eta ez formalean, banaka eta taldeka. – Testuen ulermenezko irakurketako eta irakurketa kritikoko estrategiak aplikatzea. – Testuak irakurtzea, ulertzea, interpretatzea eta baloratzea. – Liburutegietatik edo beste informazio iturriren batetik eskuraturiko ezagutzak hautatzea, etengabeko ikaskuntza prozesu batean txertatuz. – Norberaren lana antolatzea (agenda, koadernoak eta blogak) ikaskuntzan aurrera egiteko estrategia gisa; helburuak ezarri eta haiek lortzeko bitartekoak identifikatuz. – Euskal literatura garaikidearen historiako lan esanguratsuak ezagutzea, erlazionatuz egilearekin. – Euskal emakume idazleak ezagutzea. – Behar bezala kontsultatu eta aipatzea askotariko informazio iturriak. – Euskara hutsezko prentsa idatzia ezagutzea. – Zutabeen ezaugarri eta atalak identifikatzen eta azaltzen jakitea.

4.6. Ebaluazio irizpideak

Ardura	Zein da ardura?	Oharrak:
	Ardura bete du? (BAI / EZ)	

Ebaluazio irizpideak: PROIEKTUA KARTULINA	1 (<i>Eskas</i>)	2 (<i>Ongi</i>)	3 (<i>Oso Ongi</i>)	4 (<i>Bikain</i>)
Txukuntasuna	Ez dute kartulina txukuntasunez osatu eta informazioa ez dute modu garbi eta argian eman.	Kartulina txukun osatu dute baina informazioa ez dute modu garbi eta argian eman.	Kartulina txukun osatu dute, informazioa modu garbi eta argian emanez.	Kartulina txukun osatu dute, informazioa modu garbi eta argian emanez. Horretarako inprimatutako zein idatzitako testua tartekatu dute, bisualki konposizio erakargarria osatuz.
Informazioaren sintesia	Ez dute informazioa sintetizatu	Informazioa gutxi sintetizatu dute eta ez dute modu argian azaldu	Informazioa sintetizatu eta landu dute baina ez dute modu argian azaldu	Informazioa sintetizatzen eta modu argian azaltzen jakin dute.
Info. Iturrien aukeraketa	Informazio iturri bakarra erabili dute baina ez dute aipatu.	Informazio iturri bakarra erabili eta aipatu dute.	Informazio iturri bat baino gehiago erabili dute, baina ez dituzte aipatu.	Informazio iturri bat baino gehiago erabili eta aipatu dituzte.
Idazlearen argazkia dute?	BAI / EZ			

Ebaluazio irizpideak: AURKEZPENA	1 (Eskas)	2 (Ongi)	3 (Oso Ongi)	4 (Bikain)
Parte hartzea	Ez du parte hartu aurkezpenean eta jarrera ez da ona izan.	Nahiko parte hartu du aurkezpenean, baina, jarrera ez da ona izan.	Nahiko parte hartu du eta jarrera ona izan du.	Modu aktiboan parte hartu du aurkezpenean eta jarrera ona izan du.
Erabilitako euskara maila eta zuzentasuna	Euskaraz komunikatzeko zailtasunak ditu.	Euskaraz komunikatzeko gai da, baina gaztelerazko hitz asko erabiltzen ditu bere diskurtsoan	Euskaraz komunikatzeko arazorik ez du baina, oraindik, gaztelerazko hitz gutxi erabiltzen ditu bere diskurtsoan.	Ez du euskaraz komunikatzeko arazorik eta zuzentasuna egokia da bere mailarekiko.
Informazioaren azalpena	Ez da gai informazioa modu argian azaldu eta sintetizatzeke	Informazio modu argian azaltzeko gai da baina ez da gai sintetizatzeke.	Informazioa modu argian azaltzeko gai da baina sintetizatzea kostatzen zaio.	Informazioa modu argian eta laburrean azaltzeko gai da.
Liburu fisikoa ekarri dute?	BAI / EZ			

Ebaluazio irizpideak: JARRERA	1 (<i>Eskas</i>)	2 (<i>Ongi</i>)	3 (<i>Oso Ongi</i>)	4 (<i>Bikain</i>)
Euskararen erabilera	Ez du euskaraz hitz egiten	Euskaraz hitz egiten saiatzen da, baina gaztelaniaz mintzatzen da gehien bat	Euskaraz hitz egiten du gehienetan, baina ez beti	Etengabe euskaraz hitz egiten du
Besteekiko eta besteen lanarekiko errespetua	Ez ditu ez besteak, ezta hauen lana errespetatzen	Ikaskideak errespetatzen baditu ere ez du hauen lana errespetatzen.	Beste ikaskideak eta hauen lana errespetatzen ditu baina tarteka euren jarduna oztopatzen du.	Bere ikaskideak eta egiten duten lana errespetatzen ditu
Taldekideekiko errespetua eta talde lana	Ez ditu bere taldekideak errespetatzen eta ez daki taldean lan egiten	Bere taldekideak errespetatzen ditu baina ez daki taldean lan egiten	Bere taldekideak errespetatzen ditu baina taldean lan egitea kostatzen zaio.	Bere taldekideak errespetatzen ditu, taldean lan egiteko gai da, bai eta hau dinamizatzeko ere.
Edukiarekiko errespetua	Ez du klasean lantzen den edukia errespetatzen	Klasean landutako edukia errespetatzen du	Klasean landutako edukia errespetatzen du eta interesa erakusten du.	Klasean landutako edukia errespetatzen du eta honen gaineko interes handia erakusten du.
Materialarekiko errespetua	Erabilitako materiala ez du zaindu eta ez du errespetatu.	Erabilitako materiala zaindu du	Erabilitako materiala errespetuz erabili eta zaindu du	Erabilitako materiala errespetuz erabili eta zaindu du. Horretaz gain, taldekideek hauen zaintzara animatzen ditu.
Parte hartzea	Klasea oztopatu dute bere parte hartzeak.	Ez du asko parte hartu baina ez du klaseko dinamika eten.	Modu aktiboan parte hartu du gainerakoak errespetatuz.	Modu oso aktiboan eta errespetu osoz parte hartu du, bere iritzia eta usteak partekatuz

4.7. Metodologia

Unitate Didaktiko honen oinarrian *Proiektuen Bidezko Metodologia* dago. Metodologia honek ikasgela ikasketa komunitate bezala ulertzen du; partaidetza eta kide guztien arteko kooperazioa elkarren artean ezagutza eraikitzeke beharrezkoa bihurtzen dela (Carretero; 2009).

Ikerketan zentratzen den ikasketa metodologia honetan, ikaslea da bere heziketa prozesuaren protagonista; izan ere, lan egiteko modu honek, ikasketa, hausnarketa eta talde lana oinarri ditu (Lloscos; 2015).

UDa lantzeko metodo honek, kolektiboki, taldean inplikatzeko zein arazoen ebazpenean adostutako moduan jardutea eskatzen du. Horrela, irakasgai honi dagokionez, taldearen ikasketa prozesuan parte hartuko duten partaideen arteko harremanak sendotuko dira elkarlanean ezagutza eraikitzen joaten diren heinean (Carretero; 2009).

Metodologia honen bidez landuko diren helburu eta gaitasunak lantzeaz gain, ikasleen baitan sormena eta jakin mina areagotzea lortu nahi da; ikasle bakoitzaren nolakotasunetik abiatuta, ingurua ezagutzeko modu egokia izanik.

Proiektu bidezko metodologia honek, lantalde txikietan lan egitean oinarritzen bada ere, ikas talde hauen kasuan, talde txikietako lanketa, ikas talde handiaren lanketarekin batera uztartuko dira, batez ere ahoz-gorako irakurketan. Ariketa honek modu kolektiboan zalantzak argitzen laguntzeaz gain, lantzen den edukiaren ulermen maila altuagoa ziurtatzen du, bai eta talde izaera sendotu ere.

4.8. Aniztasunari arreta jarritz

Unitate Didaktikoa aplikatuko den 3. DBHko taldeetan, diagnostikatutako asperger bat, TDAH bat, arreta defizita duen ikasle bat eta gaitasun handia duten bi ikasle daude. Horretaz gain, diagnostikatuta ez baina bestelako arazoak dituzten ikasleak ere badaude.

Hori dela eta, Unitate Didaktikoa aplikatzeko orduan institutuko orientatzailearen eta talde bakoitzaren tutorearen irizpide eta gomendioak kontuan hartuko dira, eurak baitira ikasleak hobekien ezagutzen dituztenak.

Oro har, talde izaera bultzatuko da, ikasle bakoitzaren nolakotasuna hartuta, lankidetzara, elkartasuna eta elkarbizitza sustatzeko helburuarekin.

Hala ere, bestelako neurriak hartuko dira taldeen egitura zehatza kontuan hartuta:

- Banatutako fitxen letra tamaina handia izango da eta hitz klabeak azpimarratuta egongo dira.
- Gelan lantzen den edukia saioan zehar eta gainerako saioetan birgogoratuko da, errepikapenen bidez, landutako edukia ikasle guztiek barneratu dezaten.
- Adimen handiko ikasleei aukera emango zaie edukiarekin harremana duen informazio eta eduki gehigarria lantzea.
- Ulermen, zein, arreta arazoak dituzten ikasleek edukia ulertu dutela egiaztatuko du irakasleak, betiere, modu diskretuan ikasle hauengana gerturatuz.

4.9. Baliabideak

- [Antsietateaz](#) testua. Kattalin Minerrek 2016ko apirilaren 22ko *Berrian* Larrapetit atalean argitaratutako zutabea.
- *Euskara eta Literatura 3 DBH. Lehen hiruhilekoa* testuliburua Giltza-Edebé ON (2015).
- *Argia* aldizkaria.
- *Gaztezulo* aldizkaria.
- *Berria* egunkaria.
- [Zutik Eserita](#) testua. Miren Amurizak 2017ko martxoaren 22an *Berrian* Bira atalean argitaratutako zutabea.
- Miren Agur Meaberen *Itsaslabarreko etxea* (2015) liburua.
- Idazlearen kartulina adibidea: Kattalin Miner
- *Nola heldu naiz ni honaino?* Kattalin Minerren liburua
- Idazleen papertxoak (ikus Eranskinen atalak).
- *Ikaslearen auto-ebaluazio* fitxa.
- Kartulinak, A3 folioak.
- Margoak, errotuladoreak, etab.
- Itsaskina eta aitzurrak.
- Kattalin Minerren biografia jasotzen duen irakasleak egindako kartulina.
- Pantaila interaktiboa.
- Ikasleek ekarritako materiala.
- Ordenagailu gela edota *Cromebookak*.

4.10. Kalendarizazioa	1	2	3	4	5
1. Euskarazko prentsa idatzia.					
2. Argudio testua: zutabea					
3. Biografia					
4. Euskal emakume idazleen biografiak					

4.11. Unitate Didaktikoa	
Argudio testua: zutabea	Saioa: I
▪ Edukia: Argudio testua eta zutabea. ▪ 1. Dinamika (20’): <i>‘Antsietateaz’</i>, Kattalin Minerren zutabea. – Testuaren aurkezpena egingo da. Batetik, argudiozko testuari sarrera egingo zaio. Bestetik, “zutabea” zer den azalduko zaie testu liburua oinarri hartuta. Hau bukatuta <i>Berria</i> egunkariaren ale batez lagunduta, gainerako kazetaritza generoak identifikatuko ditugu. Dinamika honen helburua egunkari batean topatu ditzaketen kazetaritza generoak identifikatzen jakitea da. Horretaz gain, <i>ARGIA</i> eta <i>GAZTEZULO</i> aldizkariak aurkeztuko zaizkie, <i>BERRIA</i>rekin batera, euskara hutsean dagoen idatzitako prentsa nazional bakarra delako. ▪ 2. Dinamika (20’): <i>Irakurketa kolektiboa + gaiaren inguruko eztabaida laburra.</i> – Ahoz gora ikasleei banatu berri zaien testuaren irakurketa kolektiboa egingo da. Gaiaren konplexutasunarengatik, baliteke ikasleek testuan agertzen den hiztegiaren gainean zalantzak izatea, beraz, ahoz gora egitean, zalantzak momentuan argitu eta ikasleen parte hartzea eta arreta handitzea lortu nahi da, testuaren mezuaren ulermenarekin batera. – Irakurketa amaituta eta zalantzak argitura, irakasleak jarraian zerrendatuko diren galderak luzatuko dizkie ikasleei antsietatearen inguruan eztabaidatzeko: ➔ Zer helburu dauka idazleak testu honekin? ➔ Zer kontatzen du testuak? ➔ Zein atal identifikatzen dituzue zutabea? ➔ Zer uste duzue antsietatearen inguruan? ➔ Antsietatea gaixotasun bat dela uste duzue? ▪ 3. Dinamika (15’): <i>Ikusitako edukia errepasatzen.</i> – Ahoz gora beste zutabe bat irakurriko dugu, aurrekoa baina ulermen maila errazagoa izango duena. Ariketa honetarako Miren Amurizak idatzitako <i>Zutik Eserita</i> testua erabiliko dugu. – Aurreko dinamikan planteatutako galdera antzekoak egingo zaizkie ikasleei, edukia barneratze aldera. ▪ Baliabideak – <i>Antsietateaz</i> testua. Kattalin Minerrek 2016ko apirilaren 22ko <i>Berrian</i> Larrapetit atalean argitaratutako zutabea. – <i>Euskara eta Literatura 3 DBH. Lehen hiruhilekoa.</i> testuliburua Giltza-Edebé ON (2015). – <i>Argia</i> aldizkaria. – <i>Gaztezulo</i> aldizkaria. – <i>Berria</i> egunkaria. – <i>Zutik Eserita</i> testua Miren Amurizak 2017ko martxoaren 22an <i>Berrian</i> Bira atalean argitaratutako zutabea.	

Biografia landuz	Saioa: II
▪ Edukia: Idazleen biografia + idazlearen fitxa. ▪ 1.A Dinamika (5’): <i>Aurreko saioan landutako errepassoa:</i> zutabea. ▪ 2. Dinamika (25’): <i>Irakurtzen dugunean, idazlea nor den badakigu?</i> – Ikasleei galderak: ➔ Liburuak irakurtzea gustuko duzue? ➔ Zer liburu mota irakurtzen duzue? ➔ Libururen bat irakurtzen duzuenean idazlea nor den ohartzen zarete? ➔ Badakizue nor den irakurtzeko duzuen liburuaren idazlea? ➔ Nor da aurreko saioan landu genuen testuaren idazlea? – Ariketa honetan, aurreko egunean irakurritako iritzi artikulua oinarri, horren idazlearen inguruan (Kattalin Miner) azalpena egin, idazlearen fitxa (kartulina) oinarri: ➔ Kattalin Minerren biografia. ➔ Kartulina erakutsi eta honen atalak azaldu: Izena, jaiotza data, jaioterria, argazkia, ikasketak, sariak, lana, idatzitako liburuak, etab. ▪ 3. Dinamika (10’): <i>Proiektuaren aurkezpena</i> – Proiektuaren azalpena: ➔ Zer egin behar den. ➔ Nola egingo dugun lan. ➔ Rolak: Material arduraduna, informazio bilatzailearen arduraduna eta liburu bilatzailearen arduraduna. ▪ 4. Dinamika (15’): <i>Taldeak antolatzea eta idazleen banaketa</i> – Hiruko taldeetan antolatzea eta rolen banaketa. – Talde bakoitzak poltsatxo batetik papertxo bat aterako dute. Paper bakoitzean euskal emakume idazle baten izena egongo da jarrita. Izenarekin batera, idazle horren biografia osatzeko lagungarri izango dituzten galderak aurkituko dituzte (ikus eranskinen atala). Talde bakoitzak egokitu zaion idazlearen biografia egin beharko dute, aurretik irakasleak egin duen kartulina oinarri. – Hirukotea osatzen dutenen izenak eta egokitu zaien izena paper batena apuntatu eta irakasleari emango diote. – Beharko duten materiala zerrendatu: kartulina, margoak, errotuladoreak, guraizeak, itsaskina, informazioa, idazlearen argazkia, idazleak idatzitako liburu baten irudia... ▪ Baliabideak – <i>Euskara eta Literatura 3 DBH. Lehen hiruhilekoa.</i> testuliburua Giltza-Edebé ON (2015). – <i>Antsietateaz</i> testua. Kattalin Minerrek 2016ko apirilaren 22ko <i>Berrian</i> Larrapetit atalean argitaratutako zutabea. – Miren Agur Meaberen <i>Itsaslabarreko etxea</i> (2015) liburua. – Idazlearen kartulina adibidea: Kattalin Miner – <i>Nola heldu naiz ni honaino?</i> Kattalin Minerren liburua – Idazleen papertxoak (ikus Eranskinen atalak).	

Gu euskal emakume idazleen biografo! I	Saioa: III
▪ Edukia: idazleen biografiaren lanketa. ▪ 1. Dinamika (5'): <i>aurreko saioan landutakoaren errepasoa.</i> ▪ 2. Dinamika (50'): <i>Idazlearen kartulina egiten hastea: informazio bilaketa.</i> – Hirukoteka jarriko dira eta idazlearen inguruan bilatu beharreko informazioa zerrendatuko dute. – Ordenagailuan idazlearen inguruko informazioa bilatuko dute (behintzat bi iturrietan) eta aurkitutako informazioarekin, kartulinak jarriko duten testua osatuko dute. Testua irakasleari emango diote, honek zuzendu dezan. – Lana nola antolatuko duten zehaztuko dute: konposizioa, beharko duten materiala, etab. ▪ Baliabideak – Ordenagailua edo <i>Chromebookak</i>. – Ikasleek kartulinak egiteko beharrezko materiala.	

Gu euskal emakume idazleen biografo! II	Saioa: IV
▪ Edukia: idazleen biografiaren lanketa. ▪ 1. Dinamika (5'): <i>aurreko saioan landutakoaren errepasoa.</i> ▪ 2. Dinamika (40'): <i>Idazlearen kartulina egiten jarraitzea.</i> – Hirukoteka jarriko dira eta idazlearen kartulina osatuko dute. – Beharrezko materiala ez ekartzekotan hezigunean dauden baliabideak erabili ahalko dituzte: kartulina beharrean A3 orria, margoak, etab. ▪ 3. Dinamika (10'): <i>Autoebaluazio orriaren azalpena eta banaketa.</i> – Ikasleek saioetan zehar egin dutena eta parte hatu dutena auto-ebaluatze orria banatuko eta azalduko zaie (ikus Eranskinak atalean <i>Ikaslearen auto-ebaluazio fitxa</i>). – Hurrengo saiorako beteta ekarri beharko dute. ▪ Baliabideak – Pantaila interaktiboa. – Ikasleek kartulinak egiteko beharrezko materiala. – Ikaslearen auto-ebaluazio fitxa. – Mugikorrak: informazio gehigarria bilatu eta kontrastatzeko, betiere, talde bakoitzean, mugikor bakarra erabiltzen duten.	

Euskal emakume idazleak ezagutu ditzagun!	Saioa: V
▪ Edukia: biografien aurkezpena. ▪ 1. Dinamika (5’): <i>Saio hauetan landu dugunaren errepasoa DENON ARTEAN</i> – Denon artean saio hauetan landutako denon artean errepasatuko dugu. ▪ 2. Dinamika (40’): <i>Aurkezpenak.</i> – Talde bakoitzak 5’ izango ditu aurkezpena egiteko (5’ x 7 talde = 35’ inguru). – Idazlea aurkezteaz gain, posible den bakoitzean liburu fisikoa ekarri beharko dute ere. ▪ 3. Dinamika (10’): <i>Institutua apainduz.</i> – Denon artean, kartulinak institutuan zehar jarriko ditugu, klasean landutako edukia Institutuaren esku jartzeko. Honela, euskal emakume idazleak ezagutzeko aukera eskainiko zaie institutuko gainerako ikasle, irakasle eta langileei. ▪ 4. Dinamika (5’): <i>Auto-ebaluazioak jasotzea</i> – Irakasleak aurreko egunean ikasleei banatutako <i>Ikaslearen auto-ebaluazio fitxak</i> jasoko ditu. ▪ Baliabideak – Idazleen biografia kartulinak. – Ikasleek aurkezpena egiteko beharko duten materiala: kartulina, liburuak, etab. – Kartelak itsasteko <i>celloa</i>. – <i>Ikaslearen auto-ebaluazio fitxa</i>	

4.12. Ebaluazio Tresnak
– <i>Irakaslearen behaketa fitxa</i> %100   ▪ Proiektua: Idazlearen kartulina %40 ▪ Aurkezpena % 20 ▪ Ardura % 5 ▪ Jarrera % 35

ONDORIOAK

Unibertsitatean garatzen diren gisa honetako zein bestelako lanek jendarteak dituen beharrak identifikatu eta hauek asetzera zuzenduta egon beharko luketela uste dugu. Hezkuntza ezagutza sortzen den esparrua izanda, ezinbestekoa da hezkuntza jendarteak dituen beharrak asetzera begira egotea eta, era berean, esparru akademiko honetan sortzen den jakintza kolektibizatzea; hori baita jendarte benetako demokratiko bat eraikitzeko bidean oinarria.

Proposamen Didaktiko hau Bigarren Hezkuntzako Irakasletza Unibertsitate Masterreko bukaerako lana bada ere, aplikazio praktikoa izango duen lan bat garatzea izan dugu helburu. Lan honetan proposatzen den Unitate Didaktikoa praktikan jartzeko aukera izatea oso garrantzitsua eta interesgarria iruditzen zaigu.

Hezkuntza sistema jendartearen oinarrietako bat dela argi dago eta eztaba daezina da etorkizuneko jendarte diseinatzerako orduan ezinbestekoa dela. Gobernuen aldaketei lotuta dago egun, Espainiar Estatuko hezkuntza sistema, aldaketa politiko bakoitzak hezkuntzan eragin zuzena duela. Gaur egun daukagun hezkuntza sistemak ez du ikasleen beharrak eta nolakotasuna kontuan hartzea bermatzen. Izan ere, irakasleok gure lanbidea ahalik eta modu egokienean garatzeko aukerarik ez dugu, besteak beste, ikasle ratio handiak dituzten gelak direlako irakasle jardunaren egunerokotasuna.

Lan honetan zehar, hainbatetan irakasle-hezitzaile izatearen garrantzia aipatu dugu. Ikasleak ezagutzea ezinbestekoa da irakaslearen eguneroko jardunerako. Izan ere, ezin aiantzi dezakegu ikasle taldeak beren nolakotasun eta beharrak dituzten norbanakoz, ikaslez, osatuta daudela. Hori dela eta, ikasle talde baten erritmoak, talde dinamikak eta lan egiteko moduak ezagutzea, ezinbestekoa izan beharko litzaioke edozein irakasleri bere lana ahalik eta hobekien egiteko.

Literatura, ahaztutako ikasgaia

Literaturak pertsonen hezkuntza prozesuan ikuspegi kritikoa garatzeko lagungarria izan daiteke, literatura lan bat ulertu eta lantzetik harago doan zerbait delako (Galarraga, 2018:32). Bizitzan zehar literaturarekin ditugun esperientziei esker norberaren hezkuntza literarioa garatzeaz gain, norbanakoaren identitatearen eraikuntzan lagundu eta inguratzen gaituen errealitatea ulertzeko tresnak eskaintzen dituela ikusi dugu lan honetan. Hori dela eta, ezinbestekoa deritzogu pertsona baten identitatearen eraikuntzan aldaketa nabarmenak ematen diren garaian, hots, nerabezaroan, literatura lantzea. Gainerako jarduera artistikoek bezala, literatura eta, hortaz, sormen literarioa, norbanakoaren eraikuntzaren prozesuan oso lagungarri izan daitezke.

Literaturak ikasgeletan duen presentzia urria da eta, askotan, irakaslearen arabera: irakaslea literaturazalea bada klasean literatura gehiago landuko du, eta kontrara, literaturazalea ez den irakasleak alor hau alboratu edo sakontasun askorik gabe landuko du. Literaturaren irakaskuntzan, gehienetan, literaturaren historiaren irakaskuntzarekin nahasten da eta Freirek (1991) dioen bezala, obra baten deskribapena buruz ikastea baino eraginkorragoa da, ikasketa prozesuan, obra baten esanahi sakonak interpretatzea (Galarraga, 2018: 31).

Benetek (2014) azaltzen duen moduan, *Curriculumak* ezartzen duen hezkuntza literarioa ez da irakurketara soilik mugatzen. Hori dela eta, hizkuntza eta literatura ikasgaietako irakasleek, ikasleek gaitasun literarioa garatzen lagundu beharko lukete. Era berean, hizkuntza eta literatura ikasgaietako irakasleen arteko lankidetzak beharrezkoa da, ezagutzak partekatu eta jakintzan sakontzeko eduki berdina hainbat hizkuntzetan eman beharrean. Alde horretatik, esku artean duzun proposamen didaktiko honek *Euskara eta Literatura* ikasgaia beste hizkuntza eta literatura ikasgaiekin batera lantzeko balio du, ikasgai bakoitzean emakume idazleak landuz eta bakoitzaren biografia txiki bat osatuz.

Literatura genero betaurrekoen bidez

Berebiziko garrantzia dauka bakoitzak bere ingurua genero betaurrekoen bidez arakatzea eta ahalik eta gehienetan genero ikuspegia txertatzea. Ikasleen aberastasun kulturala aberastu eta hauei irakurketa modu autonomo eta kontzientean egitera bideratuko dituen ibilbide literario egokiak proposatzea izan behar du literatura irakaslearen jarduna.

Lledók (2009) aipatzen duen moduan, emakume eta gizonen arteko harremanak mailakatzen ez duen hezkuntza literario baten aldeko apustua egin beharra dago. Izan ere, bestela, oso zaila izango da literatura bere osotasunean lantzea, bidean honen zati bat ahazten bada. Hortaz, hezkuntza demokratiko errealak, jakintzaren arlo ezberdinetan ukatuak, baztertuak eta ahaztuak izan diren emakumeen espazioa emango die eta hauek egindako lana aitortuko die.

Hezkidetzaila izango den hezkuntza demokratikoaren aldeko apustua egin nahi dugu lan honen bidez, kasu honetan literaturaren lanketan zentratuz. Ahaztuak izan badira ere, argi ikusi da emakume idazleen zerrenda luzeak osatu ditzakegula. Mitoak desmitifikatzea izango da, kasu honetan, literatura irakasleen egiteko bat; besteak beste, gure lanean zentratuz, euskal emakume idazleen literaturaren inguruan eraikitako mitoak.

Askotan emakume literatura, literatura intimistarekin lotu izan da zuzenean. Marko teorikoan ikusi dugunez, honen zergatia hertsiki lotuta dago, idazlearen garaiarekin. Horretaz gain, Laura Mintegik (2014:17) aipatzen duen moduan, emakume idazleek, jazartutako kolektibo guztiek egiten duten bezala, munduaz baino, barnera begira idatzi dute maiz, bere buruaz mintzatzeko: “[...] emakume guztiek esperientzia komun batzuk izan dituztela, eta garai bateko kasu gehienetan, idazteko abiapuntu antzekoa. Gertaera honek baldintzatu ahal izan ditu beren lanak, baina inola ere ez berdindu, edo estilo aldetik puntu berberera bideratu” (Mintegi, 1987:11).

Alvarezen hitzak (ap. Lasarte, 2012:15) gure egiten dugu euskal literaturaren historia osorik jasota ez dagoela eta erabat subjektiboa dela azaltzen duenean: “Emakumeari ahotsa emateak genero identitatea berreraikitzeak aukera eskaintzen du, Mendebaldeko tradizio literarioan eraiki diren genero diskurtsoak berri eta berreraikitzeak ahalbidea”

Proposamen didaktikoa aplikatuz

Lan honetan aurkezten dugun proposamen metodologikoa praktikan jartzeko aukera izan dugu, Barañaingo Alaitz BHIIn garatutako *PRACTICUM II* epean zehar. Hori dela eta, esku artean duzun Unitate Didaktikoak hasiera batean planteatutakoarekiko zenbait aldaketa izan ditu, aplikatzeko orduan behatu diren gabezi eta indarguneak kontuan hartuta.

Maiz, irakasleek, ariketak planteatzerako orduan, jarduera horiekin lortu nahi dituzten helburuak ez finkatzeak, edukietan sakontzea dakar. Ikasleek beharrezkoa dute egiten duten guztia zertarako egiten duten ulertzea, edukia barneratzeko aldera. Izan ere, hori baita hezkuntza prozesu eraginkor baten oinarria. Hau kontuan hartuta eta Idurre Alonsok (2010:135) proposatzen duenarekin bat eginez, literaturaren ikaskuntza zein irakaskuntza ulertzeko markoa izatea beharrezkoa da. Honela, eduki proposamen eta funtzioen inguruan hausnartu beharra dago, aurrera begira jarraitu beharreko ildoari oinarri sendoak finkatu eta jarduera zein ariketa eraginkorrak diseinatzerako orduan erreferentzia izateko.

Unitate Didaktiko honek beste ikasgaiekin batera jarduteko aukera bikaina eskaintzen du, emakumeak jakintza alor guztietan ahaztuak eta alboratuak izan direlako. Eduki hau lantzeko aitzakiarik behar ez bada ere, *curriculum*a, hezigunearen hezkuntza proiektua eta programazioak kontuan hartuta, interesgarria izan daiteke emakumeen nazioarteko eguna (martxoak 8) edota, literatura zehazki jorratu nahi izanez gero, liburuaren nazioarteko eguna (apirilak 23) probestea proposamen didaktiko hau martxan jartzeko. Hala ere, aipatu dugun moduan, alor bakoitzean emakume erreferenteak irakasteko ez da aitzakiarik behar eta egunerokotasunean ematen den

edukian barnebilduta egon beharko lukete eta hala jaso beharko lukete alor guztietako programazioek.

Edozein proposamen didaktiko diseinatzerakoa, eta batez ere, hauek aplikatzerako orduan, oso garrantzitsua da ikasle taldea ezagutzea. Aurretik aipatu dugun moduan, kontziente izan behar gara ikasle taldeak euren nolakotasun eta beharrak dituzten norbanakoz, ikaslez, osatuta daudela. Hori dela eta, talde bakoitzaren ezaugarrien arabera (ikasle kopurua, izaerak, behar bereziak, lan-ohiturak, etab.) planteatuko ditugun jarduerak modu ezberdinean egingo ditugu.

Lan hau praktikan jartzerakoan, errealitatera moldatzen lagundu diguten alderdiez jabetu gara. Izan ere, talde bakoitzaren ezaugarrietara egokitu behar izan dugu, helburuak bete eta ikasleek jakintza hauek landu eta barneratzeko. Alde batetik, denboralizazioari dagokionez, ohartu gara, kartela landu eta egiteko ikasleek behar duten denbora saio batera mugatzea ez dela erreala; hori dela eta, kartela egitearen jarduera bi saiotan garatzea planteatu dugu azkenean. Horrela, kartulinetan jasoko den idatzitako testuen egokitasuna eta zuzentasuna bermatu eta informazio iturri anitzen kontsulta bultzatuko dugu ikasleengan. Bestetik, ikasleek kartelak egin behar dituztenez, egun bizi garen gizartean alderdi bisualak duen garrantzia kontuan hartuta, kartelen ezaugarri eta atalak jorratzea ezinbestekoa dela ohartu gara: marjinak, laburtasuna, letra tamaina, tipografia, ikusgarritasuna, koloreak, txukuntasuna, etab.

Irakaslea momentu oro, ikasle taldea presente izan beharko luke klasean jorratuko diren jarduerak diseinatzerakoan, edukia ikasleei modu erakargarri eta esanguratsuenean aurkezteko. Ikasleak behatzea eta entzutea da ikasleengan edukiarekiko interesa pizteko bide bakarra.

Proiektuen bidezko metodologia oinarri, ikasleek, normalean ikasgai plastiko eta artistikoetara mugatutako gaitasunez baliatzea bilatzen da Unitate Didaktiko honen proiektuak. Kartela osatzearekin batera, arduren banaketa, baliabide ezberdinen manipulazioa (moztu, itsatsi, konposizioa planteatu, koloreen aukeraketa, etab.) eta elkarlana bultzatzen da eta beste gaitasun asko garatzeko aukera eskaintzen du.

Unitate Didaktiko honen baitan bestelako proiektu eta jarduerak garatu ez badira ere, proposamen honek aukera anitz eskaintzen ditu edukian sakontzeko. Adibidez, landutako idazleren baten bisita antolatu daiteke, ikasleek gertutik ezagutu dezaten; edo, jakintzaren kolektibizazioa oinarri, klasean landutako idazleen edukiarekin blog bat sortzea eta, denborarekin, hau baliabide ezberdinak sortzeko erabiltzea. Era berean, oso interesgarria izan daiteke, literatura irakasleek, emakume

idazleek idatzitako liburu zerrenda bat osatzea, mailaz maila, ikasleek irakurtzeko aukera ezberdinak azter ditzaten.

IKTak klasean, zertarako?

Azken hamarkadan, teknologiaren garapenak zeharo aldatu du jendartea. Eremu fisikoa eta digitala uztartzen diren garai honetan, oraindik teknologia “berri” bezala izendatzen diren informazio eta komunikazio tresna hauek elkar harremantzeko, komunikatzeko, sortzeko, ikasteko... ditugun formak aldatu dituzte erabat. Gure egunerokotasuneko parte garrantzitsu bihurtu da sarea, mundu edo espazio fisikoan egiten ditugun, edo genituen, gauza gehienak sarean egiteraino: erosketak egin, janaria eskatu, telesailak eta filmak ikusi, jolastu, harremanak egin, etab. Hori dela eta, hezkuntza ezin da atzean geratu.

Proposamen Didaktiko honek IKTen erabilera modu ezberdinean egiteko aukera ematen du: informazioa bilatu eta kontrastatzeko, kartelaren konposizioa antolatzeke, etab. Hala ere, IKTekin lan egitean argi izan beharra dugu irakasleak ikasleak erabiliko dituzten tresnak ezagutu beharra dituela, hauek eskaintzen dituzten aukerak baloratu eta irakasleak jorratuko den edukiarekiko zehaztutako helburua kontuan hartuta, erabilgarria izango zaion hausnartzea.

BIBLIOGRAFIA

Agirre, M. (2000). "Ez ditzagun zirkuitu bereziak egin emakumezkoek idatzitako literaturarekin".

Mª Jose Olaziregi Alustizari egindako elkarrizketa (2000/03/17-24). *Euskonews* (Kontsulta data: 2019/02/25) <http://www.euskonews.eus/zbk/71/mari-jose-olaziregi-quotez-ditzagun-zirkuitu-bereziak-egin-emakumezkoek-idatzitako-literaturarekin-quot/ar-0071002001E/> -tik eskuratua.

Alaitz BHI. *Euskal Hizkuntza eta Literatura* ikasgaiaren DBH 3ko programazioa 2018-2019.

Alaitz BHIren webgunea – <https://www.alaitz.net/>

Alaitz BHI. *Hezkuntza proiektua* (2016) (Kontsulta data: 2019/03/16) <https://bit.ly/2NGlhvq>-tik eskuratua.

Alaitz BHI(2018). *Ikasturte hasierako aurkezpena DBH 18-19* (Kontsulta data: 2019/03/16) <https://bit.ly/2OWF8ve>-tik eskuratua.

Alonso, I. (2010). Gaur egungo erronkak literaturaren irakaskuntzan. Garapen iraunkorra eta gizarte erantzukizuna. *Jakin* aldizkaria: 177-178 . 135-153 or.

Alonso, M. J. & Padrós, M. (2012). Tertulias literarias y lectura dialógica: la pasión por leer juntos. *Lenguaje y Textos*, 36, 35-42 or.

Alvarez Uria, A. (2005). Euskal emakume idazleen lekua literaturaren historian. Dorrearen arrakalak agerian uzten. *Jakin* aldizkaria, 148 zenb: 37-75 or.

Amuriza, M. (2017). *Zutik Eserita*. Bira atala, Berria egunkaria (Kontsulta data: 2019/03/16) https://www.berria.eus/paperekoa/1777/018/002/2017-03-22/zutik_eserita.htm-tik eskuratua.

Azurmendi, N. (1987). Emakume idazleak literaturan. Emakumea eta literatura. *Jakin* aldizkaria, 45 zenbakia: 25-36 or.

Ballester, J. (2015). *La formación lectora y literaria*. Bartzelona: Graó.

Benet Pérez, M. (2014). *Blog de educación literaria* (Master Amaierako Lana). UPNA-NUP.

Berritzegune Nagusia (2017). Programazio didaktikoak prestatzeko gida. Oinarrizko hezkuntza: Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza. Eusko Jaurlaritzako hezkuntza saila.

Borda, I. (1984). Hogeigarren mendeko emakumeak idazle: antología eta ohar zenbait. Donostia: Txertoa.

Borda Crespo, M. L. (2005). Sobre la animación a la lectura de libros literarios. En Abril Villalba, m. (coord.) *Lectura y literatura infantil y juvenil. Claves*. Ed. Ediciones Aljibe, 117-147 or.

Cantero García, V. (2007). Propuestas y alternativas para minimizar el bloqueo comunicativo profesores-alumnos en la ESO: estrategias de interacción para el área de Lengua y Literatura. *Innovación Educativa* nº17: 197-207 or.

Carretero, M. Reyes (2009). Dossier para el taller de proyectos en el aula: desarrollo por competencias. UPNA.

Cerrillo, P. C. (2007). Literatura Infantil y Juvenil y educación literaria: Hacia una nueva enseñanza de la literatura. Barcelona: Octaedro.

Colomer, T. (1993). La enseñanza de la lectura. Estado de la cuestión. *Cuadernos de pedagogía*, 216, 15-18 or.

Colomer, T. (2001). La enseñanza de la literatura como construcción de sentido. *Lectura y Vida*, 22(1), 6-23 or.

Giltza- Edebé (2015). *Euskara eta Literatura DBH 3* . ISBN: 978-84-8378-321-4.

Freire, P. (1991). *La importancia de leer y el proceso de liberación*. Mexico: Siglo XXI Editores.

Fuentes Moreno, J. (2013). Educación literaria y democracia: el taller educativo con perspectiva de género en la ESO. *Revista de Didácticas Específicas*, nº8. 81-98 or.

Galarra Arrizabalaga, H. (2018). Literatura ikas-irakaskuntzan aurrera egiteko album ilustratuek eta ikasgelako elkarrekintzek eskaintzen dituzten aukerak (Doktore Tesia). Mondragon Unibertsitatea.

Hizkuntza Politikorako Sailordetza. *31 emakume idazle*. (Kontsulta data: 2019/02/25) http://hedatuz.euskomedia.org/5476/1/31_emakume%2Didazle.pdf -tik eskuratua.

Irati Jimenez Uriarte - Euskal Idazleen Elkarte (Kontsulta data: 2019/03/22) <http://www.idazleak.eus/euskara/idazleak/irati-jimenez-uriarte> -tik eskuratua.

Lasarte Leonet, G. (2012). *Feminist Agenda. Euskal narratiba garaikidean*. Euskal Herriko Unibertsitatea.

Lledó Cunill, E. (2009). *Escritoras del Mundo. Unidades Didácticas*. Nafarroako Gobernu Hezkuntza Departamendua.

López Navarro, Manuel. Modelo para la programación de una unidad didáctica.

Lloscos Audi, Marta (2015). *La metodología basada en proyectos: una solución innovadora para afrontar los cambios sociológicos del siglo XXI*. Cordoba. Gradu Amaierako Lana, Lehen Hezkuntzako Magisteritza Gradua, Universidad Internacional de la Rioja.

Margallo, A. M. (2012). La educación literaria en los proyectos de trabajo. *Revista Iberoamericana de Educación*, 59, 139-156 or.

Meabe Plaza, M. A. (2015). *Itsaslabarreko etxea*. Alai Argitaletxea.

Miner, K. (2016). *Antsietateaz*. Larrapetit atala, Berria egunkaria. 2016ko apirilaren 22 (Kontsulta data: 2019/03/16) <https://www.berria.eus/paperekoa/1922/023/002/2016-04-22/antsietateaz.htm> -tik eskuratua.

Moral, A. eta Arbe, U. (2013). Una experiencia docente sobre La lectura compartida, la lectura por placer y las TICS como medio de comunicación y creatividad: Club de Lectores. *Psicología Educativa* nº 19: 123-126 or.

Moreno, V. (2000). *Irakurketa, liburuak eta irakurtzera bultzatzea. Hausnarketak eta proposamenak*.. Blitz Eskola liburutegiko Bilduma. Sorta Berdea, 2. zenb. Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Departamentua

Moreno, V. (2015). *Zertarako irakurri? Ulertzeko*. Blitz Eskola liburutegiko Bilduma 4. zenbakia. Sorta Horia. Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Departamentua

Mintegi, L. (1987). Emakume-literatura: zer da eta zertan da. Emakumea eta literatura. *Jakin* aldizkaria, 45. Zenb: 7-23.

Mintegi, L. (2014). Emakumea eta literaturaren kontzeptuaz jirabiraka. Genero ñabardurak lerro artean. *Hegats* literatur aldizkaria, 52 zenb: 9-26.

Muruaga, B. (1998). Euskal literatura eta adrozentrismoa. Mirande arazo. *Jakin* aldizkaria, 106. Zenb: 99-104

Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako Curriculum. 24/2015 Foru Dekretua, apirilaren 22koa. Nafarroako Aldizkari Ofiziala, 127. zenbakia (2015). Nafarroako Gobernua.

Osoro, J. (2019). Jasone Osororen webgunea, *Biografia* atala (Kontsulta data: 2019/03/22); <http://jasoneosoro.com/biografia> -tik eskuratua.

Retolaza, I. (2008). Luma feministak, itzul-ariketak. *Zehar* aldizkaria, 68. Zenb: 106-109 orr. ISSN 1133-844X Donostia.

Euskal Idazleen Elkarte (2019). Uxue Alberdi Estibaritz idazleari buruzko biografia (Kontsulta data: 2019/03/22) <http://www.idazleak.eus/euskara/idazleak/uxue-alberdi-estibaritz>-tik eskuratua.

Vergés, N., Cruells, E., Hache, A. (2010). Ciberfeminismo de investigación. El caso de Donestech in

Zafra, R (coord.). *X0y1 #Ensayos sobre género y ciberespacio*_. (173-189 or.). Madrid: Briseño editores. http://www.x0y1.net/ebook/ebook_X0y1_GC.pdf -tik eskuratuta.

White, L. (1996). Emakumeen hitzak euskaraz: Basque women writers of the twentieth century. Doktore tesia. Nevadako Unibertsitatea.

Zafra, R. (2005). La escritura invisible, el ojo ciego y otras formas (fragmentadas) del poder y la violencia de género en Internet in Sichel, B. (ed.) eta Villaplana V. (ed.). *Cárcel de amor: relatos culturales sobre la violencia de género*, V, 312-319 or.

Zavala, I. M. (1993). El canon, la literatura y las teorías feministas, in Zavala y Díaz (koord.), *Breve historia feminista de la literatura española (en lengua castellana)*, vol. II. Barcelona: Anthropos, 9-20 or.

ERANSKINAK |

Idazlea	DBH 3. A	DBH 3. B
Arantxa Urretabizkaia		
Mariasun Landa		
Aurelia Arkotxa		
Arantxa Iturbe		
Lourdes Oñederra		
Itxaro Borda		
Miren Agur Meabe		
Yolanda Arrieta		
Bizenta Mogel		
Mayi Pelot		
Jasone Osoro		
Irati Jimenez		
Uxue Alberdi		
Karmele Jaio		

ARANTXA URRETABIZKAIA

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Mariasun Landa

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Aurelia Arkotxa

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Arantxa Iturbe

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Lourdes Oñederra

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Itxaro Borda

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Miren Agur Meabe

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Yolanda Arrieta

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Bizenta Mogel

*(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Nola hasi zen idazten? Non argitaratu zituen bere idatziak?
Zein liburu idatzi ditu?)*

Mayi Pelot

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Non argitaratu zituen bere lanak? Zein liburu idatzi ditu?)

Jasone Osoro

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Irati Jimenez

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Uxue Alberdi

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Karmele Jaio

(Non jaio zen? Zer ikasi zuen? Non egin du lan? Zein sari irabazi ditu? Zein liburu idatzi ditu?)

Izena:

Taldea:

- **Saio hauetan landu duguna kontuan hartuta, GUSTATU ZAIT**

- **Saio hauetan landu duguna kontuan hartuta, honako hau **HOBETU BEHAR** dela uste dut:**

- **Talde lanean, zer ardura hartu dut?**

- **Nola sentitu naiz ardurarekin? *Ardura bete dut? Zer kostatu zait gehiago? Zer gutxiago?*** _____

- **Talde lanean modu aktiboan parte hartu dut? BAI / EZ**

- **1etik 10era, nola baloratzen dut egin dudana? (*1 = gutxi; 10 = bikain*)**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- **Orokorrean, saio hauetan landutakoa honela baloratzen dut:**

Irakaslearen behaketa fitxa

IKASLEA:

TALDEKIDEAK:

Ardura	Zein da ardura?	Oharrak:
	Ardura bete du? (BAI / EZ)	

Ebaluzazio irizpidea: PROIEKTUA KARTULINA	Totala:			
	1 (Eskas)	2 (Ongi)	3 (Oso Ongi)	4 (Bikain)
Txukuntasuna				
Informazioaren sintesia				
Info. Iturrien aukeraketa				
Idazlearen argazkia dute?	BAI / EZ			
Liburu fisikoaren irudia dute?	BAI / EZ			

Ebaluzauzio irizpidea: AURKEZPENA	1 (<i>Eskas</i>)	2 (<i>Ongi</i>)	3 (<i>Oso Ongi</i>)	4 (<i>Bikain</i>)
Parte hartzea				
Erabilitako euskara maila eta zuzentasuna				
Informazioaren azalpena				
Liburu fisikoa ekarri dute?	BAI / EZ			

Ebaluzauzio irizpidea: JARRERA	1 (<i>Eskas</i>)	2 (<i>Ongi</i>)	3 (<i>Oso Ongi</i>)	4 (<i>Bikain</i>)
Euskararen erabilera				
Besteekiko errespetua				
Besteen lanarekiko errespetua				
Taldekideekiko errespetua				
Edukiarekiko errespetua				
Materialarekiko errespetua				
Parte hartzea				

[illegible]